

Kratke kazne zatvora

Žunić, Marko

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Education and Rehabilitation Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:158:329102>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-08**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Education and Rehabilitation Sciences - Digital Repository](#)

Sveučilište u Zagrebu
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Diplomski rad

Kratke kazne zatvora

Marko Žunić

Zagreb, lipanj 2023

Sveučilište u Zagrebu
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Diplomski rad

Kratke kazne zatvora

Student:

Marko Žunić

Mentorica:

prof. dr. sc. Vladimira Žakman-Ban

Zagreb, lipanj 2023

Izjava o autorstvu rada

Potvrđujem da sam osobno napisao rad Kratke kazne zatvora i da sam njegov autor.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima jasno su označeni kao takvi te su adekvatno navedeni u popisu literature.

Marko Žunić

Zagreb, lipanj 2023.

Kratke kazne zatvora

Student: Marko Žunić

Mentor: prof. dr. sc. Vladimira Žakman-Ban

Program/modul: Socijalna pedagogija (Odrasli počinitelji kaznenih djela)

Sažetak rada:

Kratke kazne zatvora su kaznenopravne sankcije sui generis kako s pravnoga, tako i s penološkog, ali i socijalnopedagoškog kuta motrišta. Ovim su sankcijama imanentne sve značajke zatvorskih kazni, ali su za njih znakovita i specifična obilježja, poglavito njihovi nedostaci, kao što je samo trajanje koje limitira učinkovitost penološkog tretmana, ograničava mogućnosti primjene različitih oblika i sadržaja njegova provođenja, u literaturi često spominjana pojačana represivnost, neadekvatnost za određene kategorije počinitelja kaznenih djela (iako su za neke preporučljive), "navikavanje" na zatvorsku kaznu i zatvorsku subkulturu i sl. Ti i još mnogi drugi nedostaci kratkih zatvorskih kazni uvelike mogu utjecati na uspješnost penološkog tretmana i, u krajnjoj liniji, povećati rizik od recidiviranja. Međutim, pravna i penološka znanost u suglasju su glede zaključka da je za svaku uspješnu politiku suzbijanja kriminaliteta bolje da zakonodavac predvidi što širu lepezu kaznenih sankcija kako bi se, između ostaloga, omogućila u pravno određenim okvirima, što bolja sudska individualizacija, koja je, uz ostalo, i pretpostavka za učinkovitu individualizaciju penološkog tretmana. Iako je ispravno stajalište da kratke kazne zatvora valja, kada je to moguće, zamjenjivati tzv. alternativnim sankcijama, ne odriče se njihovo važno mjesto u kaznenoj politici, odnosno, penalnom sustavu, poglavito za određene kategorije počinitelja kaznenih djela, ali uz neprestano obogaćivanje tretmanskih sadržaja istih i unaprjeđivanje njihova izvršavanja.

Cilj ovoga rada je ispitati stajališta odnosno mišljenja o kratkim kaznama zatvora na način na koji ih vide stručnjaci Odjela tretmana, Odjela osiguranja, Odjela zdravstvene zaštite i Odjela za rad i strukovno obrazovanje. Za potrebe ostvarenja ovog cilja provest će se polustrukturirani intervjui sa zaposlenicima Zatvora u Splitu.

Interpretacija rezultata osigurat će novije uvide u kratke sankcije u cilju sveobuhvatnijeg shvaćanja ove problematike u Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi: Kratke kazne zatvora, penološki tretman, Zatvor u Splitu, karakteristike zatvorenika, stajališta službenih djelatnika.

Short-term sentences

Student: Marko Žunić

Mentor: Vladimira Žakman-Ban, PhD

Program/Module: Social Pedagogy/Adults

Summary:

Short prison sentences are penal sanctions *sui generis*, both from a legal and penal point of view and from a socio-pedagogical point of view. These sanctions have all the characteristics of custodial sanctions, but are also characterized by specific features, especially their shortcomings, such as their limited duration, which limits the effectiveness of penal treatment, limits the possibilities of implementing different forms and content of treatment, and is often associated with increased repression, inappropriateness for certain categories of offenders (although recommended for others), "habituation" to prison sentences and prison subculture, and more. These and many other disadvantages of short prison sentences can significantly affect the success of penological treatment and ultimately increase the risk of recidivism. Legal scholars and criminal justice scholars are unanimous in concluding that for any successful crime prevention policy it is better served by legislatures providing for a broader range of criminal sanctions, which, among other things, allows for better judicial individualization, which is a prerequisite for effective penological individualization. While it is correct to assert that short prison sentences should be replaced, where possible, by so-called alternative sanctions, their important place in criminal policy and correction, especially for certain categories of offenders, should not be denied, while continuously enriching their treatment content should be continuously enriched and improving their enforcement improved.

The purpose of this study is to present the attitudes towards short prison sentences from the point of view of professionals in the fields of treatment, security, health care and vocational training. To achieve this goal, semi-structured interviews will be conducted with employees from the treatment, security, health care and prison work and vocational departments at Split Prison. The analysis of the results will provide new insights into short prison sentences aiming to allow plentiful comprehension of these sanctions in Croatia.

Keywords: Keywords: short prison sentences, penological treatment, Split Prison, prisoner characteristics and official's views.

Kazna od koje se očekuje rehabilitacijski učinak, nije ona izrečena, nego ona koja je

Zučinkovito provedena (Erman, 2011).

Sadržaj

1. UVOD	8
1.1. ZNAČAJKE KRATKIH KAZNI ZATVORA.....	10
1.2. KRATKE KAZNE ZATVORA U HRVATSKOM ZAKONODAVSTVU.....	21
2. PREGLED KONZULTIRANIH ISTRAŽIVANJA KRATKIH ZATVORSKIH KAZNI U HRVATSKOJ I SVIJETU.....	26
3. ZATVOR U SPLITU	33
4. METODOLOŠKI TEMELJI ISTRAŽIVANJA	34
4.1. CILJ ISTRAŽIVANJA	34
4.2. UZORAK ISPITANIKA.....	34
4.3. NAČIN PROVEDBE, OBRADJE PODATAKA TE INSTRUMENTARIJ.....	34
5. REZULTATI I DISKUSIJA REZULTATA.....	35
6. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA	51
Literatura	
Privitci	

1. UVOD

Kratke kazne zatvora su kaznenopravne sankcije sui generis kako s pravnoga, tako i s penološkog, ali i socijalno pedagoškog kuta motrišta. Ovim su sankcijama imanentne sve značajke zatvorskih kazni, ali su za njih znakovita i specifična obilježja, poglavito njihovi nedostaci, kao što je samo trajanje koje limitira učinkovitost penološkog tretmana, ograničava mogućnosti primjene različitih oblika i sadržaja njegova provođenja, u literaturi često spominjanja pojačana represivnost (punitivnost), neadekvatnost za određene kategorije počinitelja kaznenih djela (iako su za neke preporučljive), "navikavanje" na zatvorsku kaznu i zatvorsku supkulturu i sl. (Šeparović, Z., 1987., Mlinarić, R., 1996., Mlinarić, R., Žakman-Ban, V., 1996., i dr).

Dakle, u pravu su Mlinarić i Žakman-Ban (1996) kada tvrde da se radi o najproturječnijim oblicima oduzimanja slobode. U radovima različitih autora iznose se i različita mišljenja zbog čega se radi o dubioznim kaznenim sankcijama. Tako Mladenović-Kupčević (1981, str 88) iznosi da je već u okviru pozitivističke doktrine kaznenoga prava naglašeno kako je problem kratkotrajnih kazni zatvora njihovo više štetno, nego korisno djelovanje. Dapače, ističe se i kriminogeno djelovanje ovih zatvorskih sankcija i u tom smislu pozitivisti predlažu različite kaznene mjere kao i njihove supstitute. Usto, ova doktrina ukazuje na činjenicu da kazne, generalno, nisu i jedine mjere koje društvo može koristiti u borbi protiv kriminaliteta.

U suvremenoj se penologiji problemu kratkih kazni zatvora posvećuje velika pozornost kako zbog njihovih značajki, tako i zbog učestalosti njihova izricanja. Bačić (1978:417) napominje da su se ovim pitanjem bavili brojni međunarodni kongresi, te da se radi o još uvijek aktualnom problemu; spominje se, tako, I. Kongres međunarodnoga udruženja za kazne i njihovo izvršenje održan 1972. godine, na kojemu su kratkotrajne zatvorske kazne bile isključiva tema. Sugerirano je da se ove sankcije zamijene radovima na poljoprivrednim imanjima i prinudnim radom preko dana u zatvoru, a boravkom noću kod kuće. Ovoj je problematici puno pozornosti posvećeno i na XII. međunarodnom kongresu za kazne i njihovo izvršenje održanom 1950. godine u Haagu i na II. kongresu UN-a za sprječavanje zločina i postupanje s prijestupnicima održanom u Londonu 1960. godine. Na kongresu u Haagu ističe se da su kratke zatvorske kazne nepogodne zbog socijalnih, gospodarskih i obiteljskih razloga, te se sugerira da se umjesto njih primjenjuje uvjetna osuda, probacija, sudska opomena, rad na slobodi, zabrana bavljenja određenim zanimanjima i sl. Također se sugerira zakonodavcima što manje moguće predviđanje ove sankcije, a sucima se preporučuje iznimno izricanje kratkih zatvorskih kazni. Ipak, stajališta i preporuke ovih i drugih kongresa nisu prihvaćeni ni od strane zakonodavaca,

a niti u sudskoj praksi. Suprotno, kratke zatvorske sankcije neprestano su u visokom postotku izricane u mnogim zemljama, pa tako i u Hrvatskoj. No, valja iznijeti da se i na navedenim kongresima konstatira nemogućnost njihova potpuna ukinuća. Osim toga, s pravom se naglašava da se u slučajevima kada je izvršavanje kazne zatvora nužno, osuđene osobe na kratkotrajne zatvorske kazne odvajaju od osuđenika na dugotrajne kazne zatvora te se prema njima provode primjereni penološki tretmani. Još 1960. godine Zlatarić ističe da je moguće izbjeći negativne strane kazni zatvora uz što širu primjenu različitih instrumenata individualizacije ovih sankcija, kao što su uvjetna osuda, naknada štete, oduzimanje vozačke dozvole i sl. Tomašević (1994) nesrazmjerno velik broj zatvorenika u Hrvatskoj u odnosu na druge zemlje „pripisuje“ poglavito kratkim zatvorskim kaznama izrečenim u kaznenom postupku.

Kratke kazne zatvora su, naravno, kazne oduzimanja slobode izrečene u kraćem trajanju. Međutim, teorijska promišljanja i zakonodavna rješenja glede ovih sankcija su različita. Lazarevićeva (1974, str. 5-13; prema Mlinarić, 1996; Mlinarić i Žakman-Ban, 1996) naglašava da se pojam kratke zatvorske kazne najčešće pokušava odrediti pomoću njenog vremenskog trajanja, iako ni tu ne postoji suglasje. Tomašević (1994) navodi kako je uobičajeno da se pod kratkim kaznama podrazumijevaju kazne oduzimanja slobode do šest mjeseci.¹ Dakle, pojam kratke kazne zatvora najčešće se pokušava odrediti pomoću njenog vremenskog trajanja, iako ni tu ne postoji suglasje. Uglavnom, različite su definicije kratkih zatvorskih kazni, u većini slučajeva, zavisile od pravno teorijskih ili sociološko/empirijskih orijentacija autora.

U literaturi se navode sljedeći kriteriji definiranja kratkih kazni zatvora: legislativni, vremenski kriterij, odlaganje izvršenja kazne kao kriterij, svrha kažnjavanja kao kriterij i dr. Pod legislativnim kriterijem podrazumijeva se određivanje kratke zatvorske kazne pomoću pozitivnih pravnih propisa. Ako se poslužimo vrstom kaznenog djela kao kriterijem, nailazimo na prepreku koja proizlazi iz činjenice da se tzv. laka kaznena djela ne mogu u potpunosti precizno definirati. Usto, i za teža kaznena djela, pod određenim uvjetima, mogu se izreći vremenske kazne u kraćem trajanju (Horvatić, 1994; prema Mlinarić, 1996). Vremenski je kriterij najčešći u literaturi, a najveći broj država zakonski određuje kazne primjenom sustava općeg minimuma i maksimuma unutar kojega se, odlučujući o krivnji i odgovornosti optuženika, kazna sudski odmjerava.

¹ Legislativna rješenja su, donekle, različita; tako se u Švicarskoj pod kratkim zatvorskim kaznama definiraju sankcije do tri mjeseca, Vijeće Europe, Hrvatska, Slovenija, Nizozemska i Njemačka do šest mjeseci, a Austrija i Švedska do godinu dana trajanja (Mikšaj-Todorović i sur., 2023).

S obzirom na specifičnosti kratkih zatvorskih kazni, ističu Mlinarić i Žakman-Ban (1996), očito je kako se temeljem jednog kriterija one ne mogu definirati, te je nužno promicati kumulativno korištenje više kriterija (uvažavajući kako vremenski, tako i legislativni kriterij i dr.). Citirani se autori, uzimajući u obzir postignuća penološke znanosti i prakse u nas, zalažu i za uvažavanje penološkog kriterija. Naglašavaju da od dužine zatvorskih kazni direktno zavise i modaliteti njihova izvršavanja, odnosno mogućnosti primjene određenih rehabilitativnih programa. Također, ističu da je penološki kriterij određivanja pojma kratkih zatvorskih kazni u uskoj vezi s kriterijem svrhe kažnjavanja. Naravno, ne treba u potpunosti odbaciti ni ostale kriterije, ali oni su pretežito formalnog karaktera, iako je u pravu Lazarevićeva (1974; str 18; prema Mlinarić i Žakman-Ban, 1996) kada ističe i kriterij penalnih ustanova u kojima se ove kaznenopravne sankcije izvršavaju.

1.1. ZNAČAJKE KRATKIH KAZNI ZATVORA

Valja posvetiti pozornost onim značajkama kratkih zatvorskih kazni koje u pravnoj i penološkoj teoriji i praksi izazivaju nedoumice. Na već spomenutom II. Kongresu UN-a u Londonu 1960. ističe se opasnost od „kontaminacije“ kao negativna posljedica kratkih kazni zatvora, a potom kako slijedi: razbijanje straha od zatvora, stigmatizacija zatvorenika, nemogućnost pozitivnog utjecaja na zatvorenike, njihova moralna rezignacija, gubitak posla te materijalna i moralna šteta za obitelj osuđene osobe (Zlatarić, 1960; prema Mlinarić, 1996).

Cornil (1963; prema Mlinarić, 1996), naglašava da kratka zatvorska kazna, suprotno očekivanjima, „ubija moć zastrašivanja delinkvenata jer se stvara navika i adaptacija na zatvorske uvjete“. Autor navodi kako kratke kazne zatvora najčešće znače i gubitak zaposlenja, prekid prednosti socijalnog osiguranja za zatvorenika i njegovu obitelj, te na kraju dovode do stigmatizacije osobe kao „čovjeka koji je bio u zatvoru“.

Lazarevićeva (1974; prema Mlinarić, 1996) iznosi sljedeće argumente u smislu protivljenja kratkim zatvorskim kaznama: nehumanost kratkih kazni, njihova neopravdanost s obzirom na ciljeve politike suzbijanja kriminaliteta, te neprimjerenost izricanja ovih sankcija prema određenim kategorijama prijestupnika. Radi se o kaznama koje se pretežito izriču za tzv. bagatelnu delinkvenciju te stoga nije nužno, a ni pravedno uključiti represiju koja je imanentna kazni oduzimanja slobode, čak i onda kada se uvažava rehabilitacijska orijentacija. Tako Bennet (1951, u Lazarević, 1974, str. 45; prema Mlinarić, 1996); smatra da represija imanentna kazni

zatvora kratkog trajanja nema veći značaj, jer joj njezina kratkotrajnost daje „pečat blagosti“. Međutim, Mlinarić (1996) i Mlinarić i Žakman-Ban (1996) upozoravaju da se kratka zatvorska kazna može prosuđivati i kao pojačano punitivna, u lepezi kaznenopravnih sankcija, posebice ako je penološki tretman manjkav, nekvalitetno provođen ili ga čak uopće nema.

Upitna je i mogućnost opće prevencije, kada su u pitanju kratke zatvorske kazne i to zbog njihova relativno blagog karaktera. Isto se odnosi i na specijalnu prevenciju, pogotovo kada su u pitanju pojedine kategorije osuđenih osoba (povratnici, ovisnici, psihopati i sl.).

S obzirom na određene kategorije prijestupnika, ističe se i neprimjerenost zatvorskih sankcija kratkog trajanja, kada su u pitanju kategorije malodobnih delinkvenata, mlađih punoljetnika, poglavito kada vrše lakša kaznena djela, te ovisnika. Izuzetak su počinitelji prometnih delikata, naročito kada su u pitanju povratnici, gdje bi „oštrija kazna“ postigla svoju svrhu. Što se tiče ovisnika, smatra se da bi ove sankcije mogle imati određeni pozitivni učinak, ako bi se kombinirale s obvezatnim liječenjem alkoholičara i narkomana, (Lazarević, 1974, str. 51; prema Mlinarić, 1996). Što se tiče osuđenih osoba za koje smatramo da su psihopatski strukturirane osobnosti, drži se kako su kratke zatvorske kazne pretežito neučinkovite, a radi se i o naročito dubioznom problemu zbog samog definiranja psihopatije.² Nadalje, Lazarevićeva (1974, str. 51; prema Mlinarić, 1996) citira Mannheima (1955) koji kazuje da ovakvi osuđenici „moralno ne pate, jer i ne drže do svog ugleda i dostojanstva, a uz ostalo, još i prihvaćaju kriminalna iskustva od strane ostalih zatvorenika“.

Špadijer-Džinić i Vukadinović (1965; prema Mlinarić, 1996) drže da za povratnike i višestruke recidiviste, poglavito tzv. profesionalne delinkvente, kažnjavanje kratkotrajnom zatvorskom kaznom ne znači gotovo ništa, te eventualno predstavlja „profesionalni rizik“ odnosno „privremeno i prinudno povlačenje s posla“. Autori smatraju da primjena kratkotrajne kazne zatvora prema recidivistima ima najmanju učinkovitost.

Nadalje, radi se o relativno skupim kaznenim sankcijama koje financijski izuzetno opterećuju društvo (državu), a navode se i nedostaci materijalnih sredstava odnosno financijske teškoće u koje zapadaju penalne ustanove namijenjene izvršavanju ovih kaznenopravnih sankcija (Mlinarić, 1996). Također, u literaturi se spominje i neadekvatnost penalnih institucija u kojima se ove kazne izvršavaju (neprimjerene prostorije, loši higijenski sanitarni uvjeti, neadekvatne

² Opširnije u Žakman-Ban, 1995., koja elaborira problematiku definiranja pojma psihopatije, a koji se učestalo svodi na prebrojavanje simptoma i to vrlo različito od autora do autora. Između ostaloga, postavlja se pitanje, bi li osobama koje u okviru penološkog tretmana smatramo psihopatski strukturiranima, neki drugi, primjereniji tretmansi programi, a koje iz različitih razloga nemamo, otklonili tu stigmatu.

posebne prostorije za odmor i provođenje radnih aktivnosti i aktivnosti organiziranoga slobodnog vremena, itd.). Ako su ove institucije i namjenski građene, često su prenapučene, a u ustanovama u kojima se izvršavaju kratke zatvorske kazne, nerijetko se izvršavaju i one dužeg trajanja. Otpori osuđenih osoba tretmanskim utjecajima mogu biti povećani u uvjetima života koje određuju, uz ostalo, i prostorna rješenja i mogućnosti penalnih institucija. (Nikolić 1985, str. 29; prema Mlinarić, 1996). Usto, postoje različiti, često kontradiktorni, stavovi glede veličine i potrebe formiranja velikih ustanova za izvršavanje zatvorskih kazni ili, pak, manjih, lokalnih. Sobotinčić (1975; prema Mlinarić, 1996) naglašava da „arhitektura penitencijarnih ustanova mora olakšati, a ne kočiti provođenje metoda koje će omogućiti povratak osuđenih u društvo“. Navedeni autor spominje i Međunarodni kolokvij o arhitekturi zatvora (1975) na kojemu je utvrđeno da će penalne institucije i dalje biti namijenjene određenim kategorijama počinitelja kaznenih djela za koje neće biti moguće nikakvo drugo rješenje. Ipak, to „zatvaranje“ ne bi smjelo biti napad i nasilje na ljudsku osobnost ovih društvenih skupina. Također, izgradnji kaznenih ustanova morala bi prethoditi psihološka priprema socijalne sredine, jer i ona mora biti uključena u društvo. Pri izboru lokacije kaznene ustanove valja voditi računa o razvoju regije i o ljudima koji će raditi u takvoj ustanovi. Smatra se da je najbolja lokacija u osi razvoja nekog grada odnosno mjesta što „olakšava odnose ustanove s pravosudnim organima, kao i održavanje obiteljskih veza“. Službenici u takvim penalnim institucijama ostat će također pri takvoj lokaciji u lakšem kontaktu s urbanom sredinom što je nužno radi stalnog podizanja njihove kulturne i stručne razine i sprječavanja tzv. profesionalne deformacije.

Kada su u pitanju stručni djelatnici u zatvorskom sustavu valja navesti konstataciju Jandrić Nišević (2016), a koja se po naravi stvari, odnosi i na službenike u penalnim institucijama u kojima se izvršavaju kratke zatvorske sankcije; djelatnici se često primaju na posao po drugim osobinama, a ne po kliničkom iskustvu i obučenosti. Spominje se i upitnost stručnosti i specijalne izobrazbe jednoga dijela zaposlenika (naročito po pitanju kriminoloških teorija kriminalnog ponašanja i psiholoških teorija ličnosti koje su bitne za tretman).

Sobotinčić (1975; prema Mlinarić, 1996) je izrekom protiv „gigantizma penalnih ustanova“ te drži da se valja opredijeliti za manje institucije. Ne treba graditi komplekse, već više ustanova. Preporučuje i okruženje zelenim površinama koje bi maskirale i zidove i rešetke, te nije pobornik pretjeranih estetskih i avangardnih rješenja, već skromnijih zgrada koje bi se lakše podešavale novim penološkim standardima. Sigurnost pri tome u svakom slučaju ne treba biti

zanemarena.³ Žakman-Ban (1995, str. 34) citira McCorklea i Korna (1954) koji opisuju zatvor kao jednu fizičku strukturu na nekoj zemljopisnoj lokaciji, gdje izvjestan broj ljudi, živeći pod vrlo specifičnim uvjetima, koristi određene mogućnosti i prilagođava se programima koji su im prezentirani od strane jedinstvenog tipa socijalne okoline. Kreatori ove okoline, ujedno uključeni u nju (djelatnici penalne ustanove i zatvorenici), žive pod ekstremnim uvjetima tjelesnoga i psihičkog pritiska.

Mlinarić i Žakman-Ban (1996) navode kako je činjenica da od dužine zatvorskih kazni direktno zavise i modaliteti njihova izvršavanja odnosno mogućnosti primjene određenih rehabilitacijskih programa. Neki autori idu tako daleko da kao kratku kaznu označavaju onu zatvorsku sankciju koja ne omogućava postizanje svrhe kažnjavanja (u tom smislu Cornil, Lopez-Rey i Cannat, 1956; u Lazarević, 1964, str. 16; prema Mlinarić, Žakman-Ban, 1996). Raspon nesuglasja pojedinih autora ide od potpunog negiranja do bezrezervnog prihvaćanja ovih sankcija (opširnije u Mladenović-Kupčević, 1981, str. 88 i 155.). Mlinarić i Žakman-Ban (1996) navode da se u penološkoj literaturi mogu pronaći taksativno nabrojene značajke, poglavito nedostaci kratkih kazni, uz spekulacije o mogućim rješenjima, ali bez utemeljene znanstvene i stručne evaluacije, što ovi autori pripisuju „vrlo jakim sumnjama u penološkoj teoriji i praksi u postizanje rehabilitacije u uvjetima u kojima se u mnogim državama one izvršavaju“.

Spomenuti nedostaci kratkih zatvorskih kazni uvelike mogu utjecati na uspješnost penološkog tretmana i, u krajnjoj liniji, povećati rizik recidiviranja (Johnston, Godfrey, 2013.; prema Mlinarić, 1996).

Bačić (1978, str. 420-421) suvremeni sustav izvršavanja kazne oduzimanja slobode raščlanjuje tako da ističe „bolje podešavanje tretmana samoj ličnosti počinitelja, izbjegavanje krutih šablonskih pravila, davanje osuđenima aktivnije uloge u procesu izvršenja kazne, uvođenje novih oblika izdržavanja ovih kazni...“. Također, ovaj autor spominje klasifikaciju osuđenika uz izdvajanje „nepopravljivih“, patoloških delinkvenata, tjelesno nesposobnih osoba i staraca, malodobnih osoba, ženskih osoba, delinkvenata iz nehaja, delinkvenata za prometna kaznena djela i drugih, ali i specijalizaciju penalnih ustanova.

Mlinarić (1996) citira Javornikovu i Šebartovu (1992) koje navode kako Vass (1990) kritizira zatvore kao „brutalna sveučilišta zločina“, neučinkovita i za nadzor prijestupnika i za smanjivanje recidivizima, a kritizira i postojeću stigmatizaciju i isključivanje iz normalne

³ U Republici Hrvatskoj se, u tom se smislu, može problematizirati Odgojni zavod u Turopolju i Zatvor u Rijeci.

okoline što, u konačnici, pogoršava njihov položaj. U svakom slučaju, od izuzetnog je značaja izučavanje i spoznavanje svih čimbenika koji djeluju na tijek penološkog tretmana i uspjeh procesa rehabilitacije u penalnim ustanovama jer se radi o izuzetno složenom, multikauzalnom procesu, u institucijama kojima je imanentna konfliktna uloga da istodobno rehabilitiraju i kažnjavaju što, naravno, vrijedi i za penalne ustanove u kojima se izvršavaju kratke zatvorske kazne (Kennedy, 1976; prema Mejovšek, 1992). Važno je istaknuti da u ovom radu izraz rehabilitacija koristimo u smislu procesa koji obuhvaća znanstveno utemeljeni i profesionalno provođeni tretman zatvorenika putem rehabilitacijskih programa koji sadrže „resocijalizatorne“ odnosno socijalnopedagoške metode i postupke, i djelomice, cilja koji je rezultat ove planirane intervencije usmjerene na prijestupnika.⁴ Pri tome Mejovšek (1986, 1989), temeljem znanstvene evaluacije, prezentira manjkavosti i probleme institucionalnoga penološkog tretmana na sljedeći način:

1. Tretman nije standardizirani postupak,
2. Tretman je nedovoljno izdiferenciran postupak
3. Ne postoji potreban instrumentarij za praćenje potreba koje se zbivaju pod utjecajem tretmana, a postojeći nije primjeren
4. Premala je varijabilnost metoda i sadržaja tretmana,
5. Nedovoljno se koriste povratne informacije o početnim učincima tretmana
6. Osuđena osoba tretman doživljava kao nešto nametnuto
7. Motivacija osuđenika za aktivnost u tretmanu često je utilitarna,
8. Tretman se odvija u nenaravnom ozračju uz deprivacije,
9. Čest je pogrešni izbor sankcije, penalne ustanove ili pogrešna klasifikacija osuđenika unutar ustanove,
10. Djelatnici koji provode tretman često su nedovoljno stručni i/ili motivirani, a slaba je i zastupljenost stručnjaka pojedinih profila

Naravno, uz materijalne, prostorne i arhitektonske poteškoće penalnih institucija u kojima se izvršavaju kratkotrajne kazne zatvora, mnogi autori ističu i nepotpunost i nepostojanje primjerenog poslijepenalnog prihvata odnosno tretmana, a Mejovšek (1986) djelomično rješenje navedenih problema nalazi u kibernetičkom modelu penološkog tretmana kojemu je autor.

⁴ slično shvaćanje može se naći u Mejovšek (1989), Kanduč (1990), Žakman-Ban (1995), Žakman-Ban i Romić (1995) i dr.

U literaturi se, učestalo, kao nedostaci kratkih zatvorskih kazni, spominju: i opasnosti od „kontaminacije“, razbijanje straha od zatvora, stigmatizacija zatvorenika, nemogućnosti pozitivnog utjecaja na zatvorenike, njihova moralna rezignacija, gubitak posla te materijalne i socijalne štete za osuđenikovu obitelj (Mlinarić, 1996, Mlinarić, Žakman-Ban, 1996.). Tako Cornil (1963; prema Mlinarić, Žakman-Ban, 1996) navodi da kratka kazna „ubija moć zastrašivanja delinkvenata jer se stvara navika i adaptira se na zatvorske uvjete“, a usto se i osuđenu osobu stigmatizira kao „čovjeka koji je bio u zatvoru. Stigmatizaciju primarnih delinkvenata, kao negativnu karakteristiku kratkotrajnog zatvaranja, apostrofira i Turković i sur. (2013)⁵, a izlaganje negativnom utjecaju iskusnijih zatvorenika i adaptaciju na zatvorske uvjete Trebilcock (2011).

Kratkotrajne kazne zatvora bile bi posebice štetne za prvoosuđene prijestupnike i one koji su počinili kaznena djela zbog neznanja, nepažnje ili pod nekim okolnostima koje upućuju na smanjenu sposobnost rasuđivanja. Uz ostalo, samo kratko trajanje ove kaznenopravne sankcije limitira mnoge penološke postupke i programe kao što su, primjerice, profesionalno osposobljavanje, izobrazba, razne terapije i sl. (Mejovšek, 1989, Mlinarić i Žakman-Ban, 1996 i dr.). Negativna strana kratkih zatvorskih kazni proizlazi i iz činjenice da se radi o relativno skupim kaznenim sankcijama koje financijski izuzetno opterećuju državu, a imaju malo pozitivnih učinaka. Ističe se i nedostatak materijalnih sredstava odnosno financijske poteškoće u koje zapadaju penološke ustanove namijenjene izvršavanju ovog tipa kazne (Mlinarić i Žakman-Ban, 1996).

Bačić, (1978, str. 417-418), u povijesnoj penološkoj retrospektivi, primjećuje da ustanove u kojima se izvršavaju kratke zatvorske kazne ne mogu organizirati proces resocijalizacije kao ustanove s duljim kaznama. Navedeni autor (1978, str. 67), raščlanjujući stajališta sociološke doktrine kaznenog prava, navodi kako ova škola polazi od stajališta o pravu, pa i kaznenom pravu, koje ima za funkciju ostvarivanje socijalnih zadataka i ciljeva. U tom smislu kazna može imati samo socijalni smisao, a „ne kažnjava se djelo već počinitelj, pa kazna i po mjeri i po vrsti treba biti razmjerna ne djelu, već antisocijalnom osvjedochenju počinitelja“. U tom smislu, ova je doktrina bila i odlučni protivnik kratkotrajnih kazni zatvora, a „tražila je i reviziju izvršenja kazni u smislu orijentacije tih procesa k resocijalizaciji“. I Novoselec (2009, str. 43) navodi da sociološka škola smatra kako kazna ne treba ostvarivati pravdu radi pravde nego biti „ciljna kazna“ koja mora ići za time da delinkventa prilagodi društvu i reintegrira ga. Potonji autor

⁵ Komentar kaznenog zakona i drugi izvori novoga hrvatskog kaznenog zakonodavstva / [autori] Turković, K... (i sur.); urednici Ksenija Turković i Aleksandar Maršavelski. Narodne novine d.d., Zagreb, 2013.

(2009, str. 401) ističe da „...više od dugotrajnih, kritiku trpe kratkotrajne kazne zatvora“. Još od *Franza v. Liszta*, ovim se kaznenopravnim sankcijama spočitava da su neprikladne za preodgajanje te da dovode do desocijalizacije primarnih delinkvenata koji bivaju stigmatizirani kao kriminalci, gube prihode, a najčešće i zaposlenje, te se izlažu negativnom uplivu starijih i iskusnijih počinitelja kaznenih djela. Usto, masovno izvršavanje kratkotrajnih kazni zatvora dovodi i do prenapučenosti zatvora, a to su „uvjeti u kojima je svaki ozbiljniji tretman nemoguć“. Moguću prenapučenost zatvorskog sustava zbog učestalog izricanja kratkih zatvorskih kazni, a što je suprotno Preporuci R(99) 22 o prenapučenosti zatvora i porastu broja zatvorenika Vijeća Europe, ističe i Ivičević-Karas (2022).

U prikazu razvoja zatvorskih sustava srednje i istočne Europe poslije demokratskih promjena, Wallmsley (Europski institut za sprječavanje i kontrolu zločina povezan s UN, Helsinki 1995; prema Mlinarić, 1996) utvrđuje tri čimbenika koji utječu na broj zatvorenika u penalnim ustanovama, a to su: uključenje u zakon minimalnih kazni, zahtijevanje da povratnici dobiju dužu kaznu od drugih i duljina zatvorske kazne. S tim u svezi sugerira se promjena zakonskih akata koji propisuj minimalne zatvorske kazne, kao i zahtjeva prema kojima bi recidivisti trebali dobiti i veće kazne od drugih. Naravno, stanje bi se, generalno, poboljšalo većim korištenjem svih drugih mogućnosti u odnosu na zatvor.

Međutim, kratke se zatvorske kazne opravdavaju kao svojevrsni „terapijski šok“⁶, kako bi ga se tako zorno opomenulo da je na krivom putu, te ova deviza glasi: „kratko koliko je moguće, oštro koliko je potrebno“. „Šok-terapiju“ kao pozitivan učinak kratke zatvorske kazne kod određenih kategorija delinkvenata, npr. perzistirajući prometni delinkventi (persisting traffic delinquency), ističu i Turković i Maršavelski (2010) i Horvatić, Derenčinović i Cvitanović (2017).

Šeparović (2003, str. 101-103) navodi da su kratkotrajne kazne zatvora relativno česte, da se odnose na veći broj osuđenih osoba, među kojima je znatan broj prvoosuđenih, a njihov se broj povećava ulaskom u zatvore osuđenika koji ne plate novčanu kaznu.⁷ Negativne su im strane sljedeće: izdržavaju se najčešće u neadekvatnim prostorima, nema odgovarajućih kadrova za rad s takvim osuđenima, a nema ni mogućnosti razviti serioznije programe. Time bi akcija preodgoja bila onemogućena, a prvi puta osuđeni „gube strah od zatvora“, degradira se i njihovo

⁶ Shvaćanje o kratkotrajnoj kazni zatvora kao o terapijskom šoku nastalo je u engleskom pravu (Short sharp shock)“ (Novoselec 2009, 401).

⁷ Problematiku supletornog zatvora koji je upitan i s aspekta politike suzbijanja kriminaliteta elaboriraju i Novoselec (2009) i Žakman-Ban, Novak i Žunić (2023). Osuđenici često završavaju u supletornim zatvorima pa novčana kazna gubi svoj smisao (Turković i Maršavelski, 2010; Petrovec, 2015).

dostojanstvo, učestalo gube posao, narušeni su im obiteljski odnosi, te je obitelj i materijalno pogođena. Osuđena osoba se navikava na zatvorsku kaznu i gubi strah od kaznenopravne sankcije, a ostaje i obilježena da je bila u zatvoru. Međutim, i ovaj autor smatra da ne treba posve odbaciti kratkotrajne kazne, a drži da su osobito pogodne za prometne delinkvente, posebice one koji su skrivili prometnu nesreću pod utjecajem alkohola ili droga. U svakom slučaju, nužno bi bilo izmijeniti njihove sadržaje i načine izvršavanja (npr. prilagoditi ih tzv. vikend-kaznama ili zatvorom u slobodno vrijeme.)

Šeparović (2003, str. 102), spominjući slabu učinkovitost kratkotrajnih zatvorskih kazni primijenjenih na povratnike, ističe da preodgajanje nije jedina svrha kažnjavanja, već „kratkotrajna kazna zatvora može naći svoju primjenu u slučajevima u kojima je potrebno pojačati društvenu disciplinu, odnosno zaštititi društvo“. Autor, također, navodi i skupoću kratkih kazni zatvora, naglašavajući i to da upućivanje većega broja osuđenih osoba na kratke zatvorske kazne u penalne ustanove smanjuje mogućnost „popravljanja“ onih kojima su ove zatvorske sankcije zaista potrebne. Ispravno se zaključuje da ovu kaznenopravnu sankciju valja osmisлити i dati joj penološki sadržaj. Također, autor apostrofira i odgovornost sudca koji mora odvagnuti hoće li izreći kratku kaznu zatvora ili će se odlučiti za novčanu kaznu odnosno jednu od tzv. alternativnih kaznenopravnih sankcija. Već je Lopez-Rey (1965; prema Mlinarić i Žakman-Ban, 1996) kritizirao upućivanje velikoga broja prijestupnika na izdržavanje kratkih kazni. Taj poznati stručnjak drži da se radi o „odrazu loše kaznene politike za koju uprave zatvora ne snose odgovornost“.

Tomašević (1994) kritizira nerazmjerno veliki broj zatvorenika u Hrvatskoj i za to krivi poglavito kratke zatvorske kazne. Mlinarić (1996) i Mlinarić i Žakman-Ban (1996) raščlanjuju razvoj zatvorskih sustava srednje i istočne Europe poslije demokratskih promjena temeljem materijala Europskih instituta za sprječavanje i kontrolu zločina povezanih s UN-om, Helsinki (1995) te kazuju kako se dodatni problemi u penalnom sustavu svode, između ostaloga, i na tri čimbenika koji utječu na broj zatvorenika u penalnim ustanovama, a to su: uključivanje u zakon minimalnih kazni, zahtijevanje da recidivisti dobiju dužu kaznu od drugih i dužina zatvorske kazne. Mogućnosti za poboljšanje situacije svode se i na ukinuća zakona koji propisuju minimalne kazne.

Za kratke kazne zatvora posebice je znakovita jedna od posljedica stigmatizacije; stigmatizirana osoba je limitirana u svojoj ekonomskoj perspektivi te se prisilno mijenja njen status i uloga u društvu (Mlinarić i Žakman-Ban, 1996).

Pavlović (1989; prema Mlinarić, 1996 i Mlinarić i Žakman-Ban, 1996) taksativno navodi nedostatke kratkotrajnih kazni zatvora: - nije izgrađen instrumentarij za uspostavljanje ravnoteže između težine kaznenoga djela i izricanja visine zatvorske kazne konkretnom počinitelju za konkretno kazneno djelo, - opasnost od „kriminalne infekcije“ osoba koje izdržavaju kratku zatvorsku kaznu zbog kontakta s težim, opasnijim, „profesionalnim delinkventima“ (za primodelinkvente izdržavanje ove kazne ujedno može značiti i početak kriminalne karijere), - privikavanje primodelinkvenata na kazne oduzimanja slobode i gubitak osjećaja difamantnosti kazne; - izdvajanje osuđene osobe iz životne i radne sredine s kasnijom otežanom socijalnom reintegracijom, - negativna socijalna stigmatizacija, - najčešće izdržavanje u „lokalnim zatvorima“ i u neprimjerenim prostorijama te s nedovoljnim brojem osposobljenih kadrova, - nedovoljno poklanjanje pozornosti „preodgajanju“. Dapače, Delić (1988; prema Pavlović, 1989) smatra da se kratkotrajne kazne zatvora praktički svode na mjere odmazde i zastrašivanja. Autor, temeljem analiziranih argumenata protivnika kratke zatvorske kazne, navodi da su „one gordijski čvor suvremene penološke teorije i prakse, iako već nekoliko desetljeća zaokupljaju pažnju penologije i kriminologije“.

I rezolucija Europskog Parlamenta od 10. svibnja 2017. godine naglašava iznimnost izricanja kratkih zatvorskih kazni, iako su ih nacionalna zakonodavstva uključila u svoje propise. Navode se sljedeći razlozi: ove sankcije imaju slab učinak, ne postižu ciljeve, trajanje tretmana je kratko, uzrok su stresa, osuđenici su izloženi drugim zatvorenicima, odvajaju se od obitelji i zajednice te predstavljaju velike troškove za zatvorenike i za državu (Mikšaj-Todorović i sur. 2023). Citirani autori ističu potrebu iznimnosti kratkih zatvorskih kazni, a alternativne sankcije smatraju učinkovitijim s obzirom na kriterij recidivizma, oslanjajući se na istraživanja provedena u Engleskoj. Naime, Hillier i Mews (2018) su ustvrdili da su alternativne sankcije učinkovitije od kratkih zatvorskih kazni i to, generalno, za recidiviste, mlađe počinitelje i osobe starije od 50 godina. S druge strane Perry (2016; prema Mikšaj i sur. 2023) zaključuje, temeljem istraživanja provedenog u SAD-u, da nema razlike u recidivizmu između kratkih kazni i alternativnih sankcija, ako su obje grupe bile uključene u tretman.

Moerings (1978; prema Snacken, 1986), također spominje desocijalizaciju, gubitak zaposlenja i narušavane obiteljskih odnosa, kao negativnu značajku kratkih zatvorskih kazni.

Jasno je da postoje i razlozi koji govore u prilog primjene kratkih zatvorskih kazni. Na XII. Međunarodnom kongresu za kazne i njihovo izvršenje održanom 1950. godine u Haagu, odgovoreno je i na ekstremna stajališta koja su zagovarala potpuno ukidanje kratki zatvorskih kazni, prije svega, zbog nemogućnosti profesionalne izobrazbe i osposobljavanja osuđenika.

Zaključeno je da u izuzetnim slučajevima, ipak, valja primijeniti kratke kazne zatvora (Lazarević, 1974; prema Mlinarić, 1996). „Ukidanje kazni zatvora u trajanju do jedne godine stvorilo bi nenadoknadivu prazninu u kaznenim sustavima“ (Sržentić, 1961; u Lazarević 1974:62; prema Mlinarić, 1996). Sudska praksa svih zemalja široko primjenjuje ove kazne usprkos tome što im doktrina osporava pozitivnu vrijednost.

Najopćenitiji argumenti u prilog kratkoj kazni zatvora su oni koji ističu da ova vrsta kazne oduzimanja slobode na najmanju moguću mjeru svodi opće poznate nedostatke dugotrajnijeg zatvora. Neka istovjetna obilježja kratkotrajnih kazni zatvora koriste se i kao argument za njihovo prihvaćanje, kao i osporavanje. Jedan od njih jest i humanizacija sankcije, odnosno, humaniji postupci u okviru kazne zatvora. U indiciranim slučajevima, humanije je odrediti kaznu zatvora kraćeg trajanja (Lopez-Ray, 1964; u Lazarević, 1974 str. 63; prema Mlinarić, 1996). Isto tako, spominju se i razlozi pravednosti i to ne neke apstraktne ili matematički precizne srazmjernosti, već uvažavanje složenosti različitih subjektivnih i objektivnih čimbenika i okolnosti (Crnić, 1994; prema Mlinarić, 1996). U pravu je Tomašević (1994) kada naglašava da „prilikom odmjeravanja zatvorske kazne sud nije u mogućnosti odrediti program tretmana, pa se individualizacija, bez koje nema resocijalizacije, može vršiti samo tijekom izvršenja“. Autor citira Cannata (1949) koji kazuje da je presuda lijek, a izvršenje njegova primjena, te se s toga radi o dvije faze istog postupka.

U tom smislu Lazarevićeva (1974 str. 71-76; prema Mlinarić, 1996; Mlinarić i Žakman-Ban, 1996) navodi neke kategorije prijestupnika za koje se u penološkoj literaturi tvrdi da im je „potrebna“ kratka kazna zatvora. To bi bili delinkventi koji imaju takvu osobnu i društvenu situaciju da im nije nužan posebni tretman tijekom izvršavanja kazne. Zatim, radilo bi se o kategoriji vozača koji u stanju alkoholiziranosti vrše kaznen djela. Dodajmo ovome i vožnju pod utjecajem drugih opojnih sredstava. Česta su shvaćanja da kratkotrajne kazne zatvora treba primjenjivati i kada su u pitanju alkoholičari uopće, koji vrše lakša kaznena djela. Isto tako, tu bi spadali i počinitelji kaznenih djela koji izbjegavaju plaćati svoje materijalne obveze, bilo da se radi o novčanoj kazni, obvezama proisteklima iz kriminalnog ponašanja, naknadi štete, te alimentaciji. Bačić (1978, str.418) se poziva na drugi kongres UN-a u Londonu, 1960. godine na kojemu se naglašava da je potpuno ukidanje ovih sankcija neprovedivo u praksi. Navodi se da bi ukidanje ovih kazni značilo potpuno „razoružanje pravde“ na području lakšeg i srednjeg kriminaliteta. Usto, autor ističe i argument određene osobnosti delinkventa pri kojoj bi upravo kratkotrajna kazna zatvora mogla postići pozitivni učinak. Nedostatci, kao što su neprimjereni smještaj, nedovoljna stručnost i/ili nedovoljna motiviranost stručnog osoblja i loši uvjeti za rad

nisu, zapravo, nedostaci samih kratkotrajnih kazni oduzimanja slobode, već organizacije njihova izvršavanja.

I Šeparović (1988) ističe da je potrebno izmijeniti njihove sadržaje, odnosno, načine izvršavanja prilagoditi tj. usavršiti. Autor ispravno ističe da se općenito sadržaj i način izvršavanja kazne mijenjao, te da pokazuje opću tendenciju od iracionalnoga prema racionalnomu, od nehumanog ka humanijem, od onoga koji je sam sebi svrhom („kazna je odmazda“) prema svrhovitomu, a što se danas očituje kao resocijalizacija osuđenika i njegova reintegracija u punopravnoga i za društveni život sposobnog pojedinca“.

Ukazuje se i na štetne posljedice monotonije i dosade koja je vladala u zatvorenima s kratkim kaznama, a u kojima zatvorenici nisu radili i nisu mogli ispuniti slobodno vrijeme. Stoga se nameće pristup izvršavanju kratkih kazni zatvora uz angažiranje visoko naobraženih stručnih djelatnika različitih profila i potrebitost razrade raznovrsnih i kvalitetnih tretmanskih programa (Mlinarić, Mlinarić i Žakman-Ban, 1996). I Krapac (1995; prema Mlinarić, 1996), elaborirajući mišljenja sudionika IX. kongresa UN-a o sprječavanju zločina održanog u Kairu 1995., navodi da je postignuto potpuno suglasje glede potrebitosti pojačanih napora u svezi kvalitete novačenja i izobrazbe zatvorskog osoblja, te općenito, materijalnih uvjeta djelovanja zatvorskih ustanova.

Pavlović (1989; prema Mlinarić, 1996), također, izlaz iz postojećeg stanja traži u izuzetnom primjenjivanu kratkih zatvorskih kazni i njihovom zamjenom drugim sankcijama (novčanom kaznom i parapenalnim sankcijama).

Pooštavanje kaznene politike, posebice kada su u pitanju kratkotrajne kazne zatvora, upućuje na kazneni populizam i retribuciju (Milošević, 2013). Ograničenje kaznenopravne prisile podrazumijeva i proces depenalizacije, odnosno dekriminalizacije (Cvitanović, 1999).

Suvremeno kazneno pravo nastoji ograničiti primjenu kratkotrajnih kazni zatvora posezanjem za alternativama ili supstitutima kazne zatvora (Žakman-Ban, Šućur, 1999; Novoselec, 2009, 401).

Slijedom navedenog nameće se kao nužnost i dobro organiziranje, osmišljavanje i znanstveno utemeljeno provođenje alternativnih sankcija (izvaninstitucionalnih sankcija) o kojima elaboriraju mnogi autori, u nas, primjerice, Šeparović, (1988), Žakman-Ban i Šućur (1999) i dr.

U pravu su Kokić Puce i Kovčo Vukadin (2006) kada ističu potrebitost daljnjeg promoviranja korištenja alternativnih sankcija, ujednačavanja prakse oko izvršavanja i nadzora tih sankcija na cijelom području Republike Hrvatske.

Žakman-Ban, Novak i Žunić (2023) ističu kako zabrinjava učestalost izrečenih kratkotrajnih kazni zatvora unatoč izmjenama zakona koje su omogućile širu primjenu alternativnih sankcija te sugestijama znanosti i politike. Sudci i dalje često posežu za kratkim bezuvjetnim kaznama zatvora i u Hrvatskoj⁸.

1.2. KRATKE KAZNE ZATVORA U HRVATSKOM ZAKONODAVSTVU

Pozitivni Kazneni zakon Republike Hrvatske (NN 114/22), a koji je stupio na snagu 1. siječnja 2023. godine, usklađen je s međunarodnim dokumentima (dokumentima UN-a, pravnom stečevinom EU, Konvencijama Vijeća Europe, pravnim standardima Europskog suda za ljudska prava i drugim međunarodnim dokumentima), te drugim hrvatskim propisima, a to su, između ostalih, Zakon o kaznenom postupku (NN 80/22), sporedno kazneno zakonodavstvo i prekršajno zakonodavstvo. Unaprijeđena je i povećana djelotvornost sustava kaznenopravnih sankcija, a učinkovitije uređenje kazne zatvora regulira se i u smislu potrebe smanjenja mogućnosti izricanja kratkotrajnih kazni zatvora, kao i jačanju uloge i širenja mogućnosti izricanja alternativnih sankcija (širenje primjene rada za opće dobro, širenje kataloga i uvođenja mogućnosti izricanja posebnih obveza izvan uvjetne osude i širenje asortimana alternativnih sankcija). U posebnom dijelu, navode Turković i sur. (2013), razmotrio se i raspon sankcija s ciljem da odražavaju težinu kaznenih djela te uspostave dosljedniji sustav propisanih kazni.

Pozitivni kazneno pravni propisi koji izrijeком spominju kratke zatvorske kazne su sljedeći:

Kazna zatvora

Članak 44.

⁸ Izvor: Državni zavod za statistiku (2019. god); od ukupno 3371 punoljetne osuđene osobe na bezuvjetnu kaznu zatvora, na zatvorske kazne do tri godine otpada 3165 kazni. Izvor: Ministarstvo pravosuđa i uprave (2021. god); na izdržavanju kazne zatvora i kazne maloljetničkog zatvora najbrojniju skupinu su činili zatvorenici koji su upućeni na izdržavanje kazne zatvora u trajanju između jedne (1) i tri (3) godine. Druga skupina po brojnosti su zatvorenici koji izdržavaju kaznu u trajanju između šest (6) mjeseci i jedne (1) godine. Podatke DZS-a nadopunjuju godišnja izvješća Glavnog državnog odvjetnika; od 2020.-2021. god. porasla je zamjena kazni zatvora radom za opće dobro s tim da se podatci DORH-a metodološki razlikuju od DZS-a, pa je bezuvjetnih kazni zatvora od 2015 do 2019 god. bilo 17.7 - 19.5%.

- (1) Kazna zatvora ne može biti kraća od tri mjeseca niti dulja od dvadeset godina.
- (2) Kazna zatvora u trajanju do šest mjeseci izriče se na pune mjesece i dane. Kazna zatvora u trajanju duljem od šest mjeseci izriče se na pune godine i mjesece, osim kod primjene odredaba o stjecaju, kada se može izreći i na pune dane.
- (3) Kod zamjene novčane kazne kaznom zatvora, kazna zatvora se izriče na pune dane, a može biti i kraća od tri mjeseca.
- (4) Kazna zatvora do jedne godine može se izvršavati u domu sukladno odredbama posebnog zakona.

Opći minimum kazne podignut je s 30 dana na tri mjeseca što je važno jer se naglašava razlika između prekršaja i kaznenih djela.

U stavku 4., koji je potpuno nov i u skladu sa suvremenim tendencijama, predviđa se izvršavanje kazne zatvora u trajanju do jedne godine, u domu. Valja konstatirati da ova novina, u Hrvatskoj penološkoj praksi, na žalost, nije zaživjela.

Iznimnost kratkotrajne kazne zatvora

Članak 45. (NN 84/21)

- (1) Kaznu zatvora u trajanju do šest mjeseci sud može izreći samo ako se može očekivati da se novčana kazna ili rad za opće dobro neće moći izvršiti ili ako se novčanom kaznom, radom za opće dobro ili uvjetnom osudom ne bi mogla postići svrha kažnjavanja.
- (2) Odredba stavka 1. ovog članka ne odnosi se na kaznu zatvora kao zamjenu za neplaćenu novčanu kaznu (članak 43. stavak 3.) ili za neizvršen rad z opće dobro (članak 55. stavak 7.) ili za opozvanu uvjetnu osudu (članak 58.).

Imajući na umu sve negativne karakteristike kratkih zatvorskih kazni, zakonodavac je predvidio da se kratke kazne zatvora izriču u iznimnim slučajevima, samo kada sud to smatra potrebnim. Uvijek, kada je drugim sankcija moguće ostvariti svrhu kažnjavanja, kratkotrajnu kaznu zatvora treba zamijeniti novčanom kaznom, radom za opće dobro ili uvjetnom osudom odnosno probacijom, ako ju je moguće izvršiti odnosno ako osuđena osoba da svoj pristanak.

Odredbe članka 45. izrađene su, navode Turković i sur (2013), po uzoru na švicarski kazneni zakon, a slične su i odredbe njemačkog i austrijskog kaznenog zakona. Također, sud koji

izrekne kaznu zatvora kraću od šest mjeseci, mora dodatno obrazložiti zbog čega se nije odlučio na novčanu kaznu, rad za opće dobro ili uvjetnu osudu umjesto kratkotrajne kazne zatvora.

Rad za opće dobro

Članak 55. (114/12, 56/15, 101/17, 118/18)

(1) Sud može izreći novčanu kaznu u iznosu manjem od tristo šezdeset dnevnih iznosa ili kaznu zatvora u trajanju manjem od jedne godine zamijeniti radom za opće dobro.

(7) Ako se osuđenik u roku od osam dana od dana za koji je pozvan ne javi nadležnom tijelu za probaciju ili mu poziv nije mogao biti dostavljen na adresu koju je dao sudu ili ne da pristanak, nadležno tijelo za probaciju će o tome obavijestiti nadležnog suca izvršenja ako je kazna zatvora zamijenjena radom za opće dobro, a sud ako je novčana kazna zamijenjena radom za opće dobro.

(8) Ako osuđenik svojom krivnjom ne izvršava rad za opće dobro, sud će odmah donijeti odluku kojom određuje izvršenje izrečene kazne u neizvršenom dijelu ili u cijelosti. Ako osuđenik ne izvrši rad za opće dobro bez svoje krivnje, nadležno tijelo za probaciju produžiti će rok iz stavka 6. ovog članka.

Za temu ovoga rada važna je novina proširenje mogućnosti zamijene radom za opće dobro, tako da obuhvaća kazne zatvora u trajanju do jedne godine te novčanu kaznu u iznosu do tristo šezdeset dnevnih iznosa. Uvedena je i obveza sudca da kada izrekne kaznu zatvora u trajanju do šest mjeseci, istu mora zamijeniti radom za opće dobro, osim ako se time ne bi mogla ostvariti svrha kažnjavanja (čl. 41. Svrha kažnjavanja), ali to mora dodatno obrazložiti. Time se želi ograničiti primjena kazne zatvora u korist alternativne sankcije, u ovom slučaju, rada za opće dobro.

U slučaju neizvršenja rada za opće dobro (stavak 7.), neizvršeni dio zamjenjuje se prvotno izrečenom kaznom tj. pretvara se u novčanu kaznu odnosno kaznu zatvora.

U članku 43. Kaznenog zakona (Zamjena nenaplaćene novčane kazne), propisano je da se novčana kazna može pretvoriti u *supletorni* zatvor, samo ako se prethodno prvo pokuša bezuspješno prisilno naplatiti odnosno ako osoba ne da pristanak za rad za opće dobro ili ga djelomično ili u cijelosti ne izvrši.

Uvjetna osuda

Članak 56. (NN 56/15, 84/21)

- (1) Uvjetnom osudom određuje se da se kazna na koju je počinitelj osuđen neće izvršiti ako počinitelj u vremenu provjeravanja ne počini novo kazneno djelo i ispuni određene mu obveze.
 - (2) Sud može počinitelju koji je osuđen na kaznu zatvora u trajanju do jedne godine ili na novčanu kaznu izreći uvjetnu osudu kad ocijeni da počinitelj i bez izvršenja kazne neće ubuduće činiti kaznena djela. Pritom će se voditi računa o ličnosti počinitelja, njegovu prijašnju životu, osobito je li ranije osuđivan, obiteljskim prilikama, okolnostima počinjenja samog kaznenog djela te ponašanju nakon počinjenog kaznenog djela, osobito u odnosu počinitelja prema žrtvi i nastojanju da oštećeniku popravi štetu.
- 6 Kad sud izrekne kaznu zatvora i novčanu kaznu, može odlučiti da se pod uvjetima iz ovog članka neće izvršiti samo kazna zatvora.

U ovom članku se između ostaloga određuje u čemu se sastoji uvjet kod uvjetne osude, a uvjetovati se može novčana kazna ili kazna zatvora.

U stavku drugom, koji sadrži tzv. formalne i materijalne pretpostavke za izricanje uvjetne osude, usvaja se samo konkretni kriterij, izrečena kazna, po uzoru na njemačko, austrijsko i francusko pravo – uvijek se govori samo o izrečenoj sankciji (Turković i sur., 2013). Uvjetna je osuda ograničena na kaznu zatvora do jedne godine, bez obzira na to radi li se o kazni zatvora izrečenoj za jedno ili više kaznenih djela u stjecađu (jedinствена kazna) – mogućnost izricanja uvjetne osude sužava se i potiče se na zamjenu kazne zatvora radom za opće dobro ili novčanom kaznom. Izvršenje zaštitnog nadzora propisuje se Zakonom o probaciji (NN 99/18).

Opoziv uvjetne osude

Članak 58. (NN 56/15)

1 Sud će opozvati uvjetnu osudu ako osuđeniku za jedno ili više kaznenih djela počinjenih za vrijeme provjeravanja izrekne kaznu zatvora u trajanju duljem od jedne godine. Sud će opozvati uvjetnu osudu ako osuđenik bez opravdanog razloga, u roku koji je određen presudom, ne vrati imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelom.

2 Sud može opozvati uvjetnu osudu ako osuđeniku za jedno ili više kaznenih djela počinjenih za vrijeme provjeravanja pravomoćnom presudom izrekne kaznu zatvora u trajanju do jedne godine ili novčanu kaznu.

5 Sud može opozvati uvjetnu osudu i odrediti izvršenje izrečene kazne osuđeniku koji bez opravdanog razloga krši obvezu koja mu je određena sigurnosnom mjerom izrečenom uz uvjetnu osudu ili u roku koji mu je određen ne izvrši u potpunosti ili većoj mjeri obveze navedene u članku 62. ovoga Zakona, ili ih teško ili uporno krši, ili ustrajno izbjegava provođenje zaštitnog nadzora iz članka 64. ovoga Zakona. Ako se utvrdi da počinitelj obveze nije izvršio iz opravdanih razloga ili da je iz opravdanih razloga izbjegavao zaštitni nadzor, sud može obveze zamijeniti drugima, ili mu izreći zaštitni nadzor ako ga do tada nije imao, ili ga može osloboditi obveza, odnosno zaštitnog nadzora, ili mu može produljiti rok za izvršenje izrečenih obveza ili zaštitnog nadzora.

6 Sud će opozvati uvjetnu osudu i kad nakon njezina izricanja izrekne osuđeniku kaznu za kazneno djelo počinjeno prije izricanja uvjetne osude ako ocijeni da ne bi bile ispunjene pretpostavke za izricanje uvjetne osude da se za to ranije kazneno djelo znalo. U tom će slučaju kaznu iz uvjetne osude i kaznu koju izreče za ranije kazneno djelo uzeti kao utvrđene te izreći jedinstvenu kaznu prema odredbama članka 53. ovoga Zakona. Ako ocijeni da bi pretpostavke za izricanje uvjetne osude bile ispunjene i da se za raniju presudu znalo, postupit će se prema odredbi stavka 4. ovog članka.

U stavku 1. i 2. kao mjera granice između fakultativnoga i obligatornog opoziva uvjetne osude uvedena je jedna godina, što je u skladu s odredbom članka 57. da se uvjetna osuda izriče samo u situacijama u kojima je izrečena kazna zatvor au trajanju do jedne godine.

2. PREGLED KONZULTIRANIH ISTRAŽIVANJA KRATKIH ZATVORSKIH KAZNI U HRVATSKOJ I SVIJETU

U Republici Hrvatskoj provedeno je znanstveno istraživanje koje obuhvaća tijek i uspješnost tretmana osoba osuđenih na kratke kazne zatvora u Zatvoru u Zagrebu, i to u razdoblju od 1989. do 1993. godine. (Mlinarić, 1996; Mlinarić, Žakman-Ban 1996). Radi se o, do sada, najsveobuhvatnijem istraživanju ove problematike u nas.

Istraživanje je obuhvatilo reprezentativni uzorak ispitanika koji se sastojao od 296 osuđenih osoba muškoga i ženskog spola koje su u navedenom vremenskom razdoblju izdržavale kratku zatvorsku kaznu u ondašnjem Okružnom zatvoru Zagreb. Uzorak ispitanih varijabli grupiran je na sljedeći način: prostor socijalno demografskog i obiteljskog statusa, prostor počinjenih kaznenih djela i tijeka kaznenog postupka, prostor ranije osuđivanosti, prostor značajki tijekom penološkog tretmana i indikatora njegove učinkovitosti. Upitnik konstruiran za potrebe ovog istraživanja imao je 40 varijabli te je bio dio instrumentarija šireg projekta u okviru suradnje Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta (tada Defektološkog) i Zatvora u Zagrebu. Podatci su prikupljeni analizom osobnika zatvorenika na izdržavanju kratke kazne u navedenom razdoblju, a rezultat su stručnosti, procjene i evaluacije djelatnika Službe tretmana.

Metode obrade podataka

U obradi podataka, uz izračunavanje relativnih frekvencija po kategorijama svih varijabli, korištena je metoda Hi-kvadrat testa. Također su primijenjene multivarijatne metode obrade podataka: robusna diskriminacijska analiza, pri čemu je korišten program za robusnu diskriminacijsku analizu (Nikolić 1989; prema Mlinarić, 1996) i kvazikanonička korelacijska analiza.

Rezultati istraživanja ukazuju na sljedeće; između muških i ženskih ispitanika s obzirom na procjenu učinkovitosti penalnog tretmana ne postoje razlike. Postavlja se pitanje je li do ovakvog rezultata došlo zbog malog broja zatvorenika u uzorku što, također, potvrđuje spoznaju kako je kriminalitet, još uvijek, predominantno „muška pojava“. Također, nisu uočene razlike između socijalno demografskih značajki osuđenih na kratke kazne zatvora glede njihove kriminološko-penološke prognoze.

Međutim, postoje razlike između značajki počinjenih kaznenih djela i kaznenog postupka protiv ispitanika s obzirom na njihovu kriminološko-penološku prognozu. Prema rezultatima ovog istraživanja počinitelji prometnih delikata statistički se znatno razlikuju od ostalih skupina

osuđenih osoba i to na način da prema radnim aktivnostima i korištenju slobodnog vremena imaju pozitivan afektivan odnos.

Postoje razlike između ranije osuđivanosti s obzirom na procjenu uspješnosti i njihove penološke rehabilitacije. Zatvorenici iz ovog uzorka koje su djelatnici penalnih ustanova procijenili povoljno u smislu uspješnosti prilagodbe penološkom tretmanu, odnosno razini postignute penološke rehabilitacije, u načelu, do tada nisu bili osuđivani ni zbog kaznenih djela niti zbog prekršaja. Također, uglavnom im nisu izricane odgojne mjere. Dakle, povoljna kriminološko-penološka prognoza pretežito se odnosi na prvi puta osuđivane osobe, pretpostavljamo ne recidiviste.

Postoje razlike između modaliteta i tijeka penološkog tretmana s obzirom na kriminološko-penološku prognozu. Najodgovornija varijabla za prognozu uspješnosti tretmana jest dob u vrijeme početka izdržavanja kazne. Glede adolescentne populacije delinkvenata može se pretpostaviti da penološki tretman u zatvoru općeg karaktera (u ovo slučaju u Zatvoru u Zagrebu) ne odgovara njihovim potrebama. U takvim penalnim institucijama, zbog njihovih značajki i temeljne uloge, nije moguće organizirati sadržaje primjerene tretmanskim potrebama ove populacije. Suprotno, kod zatvorenika u starijoj životnoj dobi, poglavito kod onih iznad 50 godina, može se zapaziti tendencija ka povoljnijoj procjeni njihova ponašanja u penalnoj ustanovi namijenjenoj za izvršavanje kratkotrajnih kazni zatvora. Gotovo je sigurno da se ovaj rezultat može protumačiti, između ostalog, i već poznatim „utjecajima maturacije“ na kriminalnu populaciju.

Postoji statistički značajna povezanost između penološkog statusa zatvorenika i značajki njihova socijalno-demografskog statusa, prostora počinjenih kaznenih djela, tijeka kaznenog postupka i ranije osuđivanosti. Dobiveni rezultati ukazuju na relativnu neprilagođenost izdržavanju kazne ispitanika mlađe životne dobi u početku izvršavanja kazne (onih koji imaju manje od 30 godina, pa čak i od 20 godina). Na njihovu relativnu neprilagođenost ukazuje i tendencija ka ne dobivanju pogodnosti.

U prostoru socijalno demografskoga i obiteljskog statusa ispitanika nedvojbeno se radi o nepovoljnim značajkama razine naobrazbe. Riječ je o mlađoj dobi i životu izvan bračne ili izvanbračne zajednice. Povoljniji tijek penološkog tretmana uočen je u prostoru radne aktivnosti, uz činjenicu da je složenost poslova koje su zatvorenici pretežito obavljali, u skladu s njihovom kvalifikacijom, a što se može tumačiti mogućnostima u ponudi poslova koje Zatvor u Zagrebu pruža.

Utvrđena je statistički značajna povezanost između tijeka penološkog tretmana zatvorenika i značajki kaznenog djela, odnosno kaznenog postupka. Radilo bi se o nepovoljnoj adaptaciji na postojeći penološki tretman i njegove modalitete provođenja i to u adaptacijskom razdoblju, po dolasku.

Nema statistički značajne povezanosti između ranije osuđivanosti zatvorenika i tijeka, odnosno uspješnosti penološkog tretmana.

Temeljem provedenog znanstvenog istraživanja u Zatvoru u Zagrebu autori su se priklonili prosudbi kako kratkotrajne zatvorske kazne treba primjenjivati izuzetno, ograničiti ih na slučajeve kada je to zaista potrebno, uz respektiranje specifičnosti svakog konkretnog slučaja te svrsishodnosti upravo te sankcije za određenog prijestupnika (Mlinarić, Žakman-Ban, 1996). Kada god je to moguće, valja ih zamijeniti „tretmanom na slobodi“. Međutim, ispravno je stajalište da kratka zatvorska kazna ima svoje mjesto u zatvorskoj politici i sustavu kažnjavana, poglavito za neke „kategorije“ osuđenika. S druge strane, iz rezultata je očito da bi za prijestupnike s određenim „povoljnijim“ značajkama bile opravdanije tzv. alternativne sankcije, odnosno izvaninstitucionalni penološki tretman.

Studija provedena u Zagrebu u razdoblju od 2017. do 2019. godine bavila se razlikama u izricanju kratke zatvorske kazne i alternativnih sankcija u zajednici, a izvor podataka bili su službeni zatvorski i probacijski dokumenti. Instrumentarij za prikupljanje podataka je uključivao socijalno demografske i kriminološke varijable na uzorku od 303 ispitanika i to 167 osuđenih koji su izdržali kratku zatvorsku kaznu i 136 ispitanika kojima je kratka zatvorska kazna zamijenjena alternativnom sankcijom (Mikšaj-Todorović i sur., 2023).

Rezultati su pokazali kako nema statistički značajnih razlika između osuđenika koji kaznu izdržavaju u zatvoru te onih kojima je izrečena alternativna sankcija. Može se zaključiti u smjeru da sudovi u Hrvatskoj većinom zamjenjuju kratku zatvorsku kaznu radom za opće dobro na slobodi i probacijom u slučaju lakših kaznenih djela, kada je počinitelj priznao djelo i pokajao se i kada ima teške obiteljske okolnosti. Autori sugeriraju izradbu detaljnijih smjernica za sudove u Hrvatskoj pri izricanju kratkih zatvorskih kazni, a pretpostavlja se i poboljšavanje funkcioniranja Ureda za probaciju.

U Srbiji je provedeno istraživanje karakteristika osuđenih na kratke i duge kazne (Jovanić, Petrović i Savić, 2017). Distinkcija je učinjena s obzirom na primijenjene instrumente procjene osuđenika i na dužinu izrečene zatvorske kazne. Uzorak se sastojao od ukupno 271 osuđene osobe, a koji su bili na izvršavanju zatvorske kazne u Okružnom zatvoru Užice (68), i Kazneno-popravnim zavodima Padinska Skela i Sremska Mitrovica (121), dok su pod uzorak osuđenika na dugotrajne kazne (preko tri godine zatvora) činili osuđenici iz KPZ Sremska Mitrovica. Podatci su dobiveni primjenom Upitnika za procjenu rizika za osuđene na kaznu zatvora do i tri godine i Upitnika za procjenu rizika, kapaciteta i potreba za osuđenike na kaznu zatvora preko tri godine.

Rezultati provedenog istraživanja ukazuju na postojanje statistički značajnih razlika između osuđenika na duge i kratke kazne i to u odnosu na: stupanj naobrazbe, zaposlenje prije dolaska u zatvor, socijalne kontakte, socijalnu integraciju, pripadnost kriminalnoj grupi, sklonost nasilničkom ponašanju, motive izvršenja kaznenog djela, odnos prema kaznenom djelu, odnos prema kazni, primarnu klasifikaciju, odnos prema autoritetima, odnos prema društvenoj zajednici, otpor prema zatvorskim službenicima, postojanje kriminalnih stavova i poremećaj osobnosti.

Stupanj naobrazbe jest, generalno govoreći, viši u osuđenika na duže zatvorske kazne. Problemi nezaposlenosti, pronalaženja i ostanka na poslu, a naročito nezapošljavanje osuđenih nakon izlaska iz zatvora uočava se kod obje skupine. Zapaža se da osuđenici na kratke kazne relativno češće imaju zadovoljavajuću integraciju, dok osuđeni na duge kazne, najčešće imaju otežanu socijalnu integraciju, ali osuđenici na duge kazne, češće od osuđenih na kratke kazne, nemaju socijalne kontakte. Osuđeni na duge kazne zatvora su dominantno uključeni u kriminalne skupine, dok je kod osuđenih na kratke kazne, uključenost u kriminalne skupine, relativno mala. Kod svih osuđenih na duge kazne ustanovljena je sklonost nasilničkom obrascu ponašanja, dok je u skupini osuđenih na kratke kazne približno jednak broj onih koji su skloni i onih koji nisu skloni nasilničkom ponašanju. U strukturi osuđenika na kratke kazne, najmanje je učešće onih koji su kazneno djelo učinili iz nehaja. Relativno više od polovice osuđenih na kratke kazne zatvora se kaje zbog počinjenog kaznenog djela, dok se polovica osuđenih na duge kazne zatvora djelomično kaje. Zapaža se da osuđenici na duže kazne, relativno češće ne prihvaćaju kaznu, u odnosu na osuđenike na kratke zatvorske kazne, koji relativno najčešće djelomično prihvaćaju zatvorsku kaznu. Osuđenici na duge zatvorske kazne imaju relativno češće nezadovoljavajući odnos prema autoritetu, za razliku od osuđenika na kratke kazne koji primjetno najčešće imaju relativno zadovoljavajući odnos prema autoritetu. Osuđeni na kratke

kazne zatvora češće nemaju kriminalne stavove, dok su kod osuđenika na duge zatvorske kazne, češće, djelomično i potpuno izraženi kriminalni stavovi.

Uočeno je da se u Srbiji najčešće izriču uvjetne kazne, a kada se izrekne kazna zatvora, u 90% slučajeva je u kraćem trajanju. Kumulativno, zaključuju autori, uz čestu primjenu pritvora, premalo je prostora dano zatvorskim stručnjacima za provođenje zatvorskog tretmana.

Iz rezultata istraživanja kratkih kazni zatvora i njihovih alternativa u Sloveniji proizlazi da su sudovi 2008. godine najčešće izricali zatvorsku kaznu kratkog trajanja. Od 7909 punoljetnih osuđenih osoba, na kratku zatvorsku kaznu osuđeno je 6658 osoba, i to: do 30 dana 492 osobe, od jednoga do tri mjeseca 2438 osoba, od 6 mjeseci do jedne godina 1456 osoba, a od jedne do pet godina 843 osobe (zatvorsku kaznu iznad pet godina izdržavalo je 55 osuđenih osoba) Zaključuje se da su u slučajevima zatvorske kazne do tri mjeseca i umjesto zatvorske kazne do šest mjeseci sudovi mogli lako izreći alternative zatvorskoj kazni (rad u korist zajednice, vikend zatvor, „kućni zatvor“, odgojnu mjeru, novčanu kaznu) (Saje, 2010).

Struktura osuđenih osoba prema dužini zatvorske kazne u Republici Sloveniji u razdoblju od 2005. do 2008. godine ukazuje na to da je relativno najveći broj osuđenih osoba izdržavao kaznu zatvora do šest mjeseci, te autorica konstatira da većina ovih osuđenih osoba, koje ne predstavljaju opasnost za društvo, nisu smjele biti u zatvoru.

Nadalje, iz godišnjeg izvješća slovenske Uprave za izvršavanje kazenskih sankcij (Ljubljana), razvidno je da 2008. godine više od polovice osuđenih osoba (66,4%), otpuštenih po izdržanoj kazni, nije bilo u mogućnosti pronaći zaposlenje. Veće poteškoće za zaposlenje uočene su kod onih koji su i prije odlaska na izdržavanje kazne bili nezaposleni.

Dakle, može se zaključiti da i u susjednoj Sloveniji sudska praksa pokazuje da se sudci ne odriču lako kratke kazne zatvora, unatoč tome što slovenski KZ, uz ostale, poznaje i vikend kaznu zatvora, te sankciju koja se izvršava u domu.

Poražavajući je podatak Ministarstva pravosuđa Velike Britanije iz 2009. godine koji ukazuje da svaki drugi zatvorenik na izdržavanju kratke zatvorske kazne ima petnaest ili više ranijih osuda (Ministry of Justice, 2009; prema Trebilcock, 2011). Iz tog je razloga 2011. godine Howard League for Penal Reform proveo istraživanje o realitetu kratkih zatvorskih kazni iz perspektive zatvorenika, zatvorskih službenika te upravitelja zatvora. Istraživačka pitanja odnosila su se na svakodnevna iskustva i stavove muških zatvorenika, stavove zaposlenika, te

stavove upravitelja i drugih ključnih dionika o kratkim zatvorskim kaznama. Ispitana su 44 muška zatvorenika te 25 službenika u tri zatvora. Istraživanje je pokazalo kako su zatvorenici koji izvršavaju kratke kazne zatvora „zarobljeni u začaranom krugu“ recidivizma, ovisnosti, beskućništva i siromaštva. Prvoosuđeni svjedoče o negativnim učincima stresa i anksioznosti, posljedično gubitku posla, mjesta stanovanja te narušavanju socijalnih i obiteljskih odnosa. Pronalazak novog posla te popravljjanje narušenih socijalnih odnosa, primarnih i sekundarnih, brine prvoosuđene, dok su se recidivisti unaprijed pomirili s time da je povratak u zatvor neizbježan, a podloga takvoga promišljanja jest osjećaj da su zatvor napustili isti kakvi su i došli. U prilog negativne pojave povratništva idu i iskazi koji potvrđuju njihov odabir izvršavanja zatvorske kazne nasuprot „kazne u zajednici“ (smatraju to određenim odmorom od svakodnevnog života). Suprotno, službenici u penalnim institucijama sumnjaju u adekvatan ishod kratke zatvorske kazne, ali i u prikladnost kazni u zajednici, ponajviše u njihovu učinkovitost. Rezultati upućuju na veću prijemčivost zatvorenika na tretman, ako je kazna percipirana kao pošteno „dodijeljena“, a izvršena uz individualizirani pristup (Trebilcock, 2011).

U Škotskoj su učestalo izricali kratke kazne zatvora bez dokaza njihove učinkovitosti te su 2011. godine proveli empirijsko istraživanje s ciljem odgovora na pitanje kako to da je tri četvrtine zatvorenika osuđenih na izdržavanje kazne zatvora u 2009. godini već izdržalo zatvorsku kaznu u trajanju do šest mjeseci (Armstrong and Weaver, 2013). Ispitano je 35 osuđenika od kojih 22 zatvorenika (16 muškaraca 19 49i 6 žena od 22 do 55 godina) i 13 osoba na izvršavanju rada za opće dobro, odnosno „sankcije u zajednici“. Ispitani su polustrukturiranim intervjuom vezanim uz: karakteristike zatvorskih kazni, karakteristike izvršavanja kazne u zajednici, učinkovitost izvršavanja zatvorske kazne, odnosno „sankcije u zajednici“.

Ispitanice su izjavile da im je izrečena zatvorska kazna, uglavnom, zbog djela koja se odnose na narušavanje javnog reda i mira, odnosno, nasilnička ponašanja, krađe u trgovinama, djela u svezi s opojnim drogama te kršenja obveza (npr. policijskog sata ili uvjetne osude). se njihov penalni recidivizam. Ispitanici muškog spola imaju relativno češće prethodno zatvorsko iskustvo, a veliki dio njih imao je opsežno iskustvo upravo s kratkim kaznama zatvora (manji dio s dužim kaznama od četiri godine pa i više). Bilježi se i relativno često prethodno iskustvo sa „sankcijama u zajednici“. Zlouporaba droge i alkohola je česta, a kod onih ispitanika kod kojih nije bila navedena kao problem, bila je relativno često sastavni dio počinjenoga kaznenog

djela. Relativno manje ispitanika, (šest od 29) navelo je kako više preferira zatvorsku kaznu u odnosu na njenu alternativu u zajednici (jedan od tipičnih odgovora: „izdržiš je i gotov si“). Ipak, ispitanici relativno češće preferiraju alternativne sankcije. Određeni zatvorenici koji se vraćaju i po tri puta godišnje kao probleme navode otežanu socijalizaciju i otežano održavanje kontakta s obitelji. U glavnom autori zaključuju da su kratkotrajne kazne zatvora skupe za društvo, stigmatiziraju osobe koje su ih izdržavale i manje su učinkovite u odnosu na kazne zatvora dužeg trajanja.

Holland i sur. (1975) nastojali su utvrditi razliku u MMPI profilima između 295 muških osuđenika suđenih na vremenske kazne zatvora u trajanju od jedno do deset godina. Analiza je podijelila osuđenike na četiri različite skupine. Te grupe su se razlikovale u rezultatima na testovima QI, skalama procjene recidivizma i preporukama za psihijatrijsko-psihologijske postupke. Autori su zaključili da su osuđenici koji izdržavaju kraće vremenske kazne zatvora manje emocionalno oštećeni s obzirom na promatrane rezultate na skali MMPI u odnosu na osuđenike s kaznama duljeg vremenskog trajanja.

Snacken (1987) ističe učestale probleme tipične za kratke zatvorske kazne, potkrijepljene mnogim istraživanjima u svijetu, a odnose se na pucanje obiteljskih veza i kontakata, raspad brakova, povećanje agresivnosti te posljedično samoozljeđivanja kod zatvorenika. - uvod

Rezultati kanadskog istraživanja na 82 prvoosuđena zatvorenika komentirani su na kongresu u Ottawi te je zaključeno kako već nakon šest mjeseci dolazi do pojačanog agresivnog ponašanja kod zatvorenika (Gendrau et al. 1973). S autorima ovog istraživanja slažu se i u Kaliforniji gdje su na uzorku od 300 muških zatvorenika osuđenih na kratku kaznu zatvora primijetili povećanje agresivnosti te pomicanje heteroagresivnosti prema autoagresivnosti (Bennet and Rudoff, 1973).

Istraživanje Moeringsa (1978) ukazuje, također, na pucanje veza, kako obiteljskih tako i socijalnih, kod osoba lišenih slobode na izvršavanju kratke kazne zatvora. Pri izvršavanju ovih sankcija dolazi do komplikacija te nemogućnosti primanja posjeta koje bi održale socijalne kontakte. To potvrđuje činjenica kako gotovo trećina zatvorenika u Utrechtu, u Nizozemskoj, osuđenih na kaznu do četiri mjeseca, uopće nije primala posjete.

3. ZATVOR U SPLITU

Zatvori se ustrojavaju kao posebne ustrojstvene jedinice Uprave za zatvorski sustav i probaciju za obavljanje poslova izvršavanja mjere istražnog zatvora, kazne zatvora izrečene u kaznenom, prekršajnom i drugom sudskom postupku, osiguranja zatvora, održavanja unutarnjeg reda i nadzora nad zatvorenicima, poslova dežurstva i sprovođenja osoba lišenih slobode, smještaj, prehrana i osiguravanje odgovarajuće opreme osoba lišenih slobode, predlaganja, provedbe i praćenja pojedinačnih programa izvršavanja kazne zatvora, obrazovanje zatvorenika, organiziranja slobodnog vremena zatvorenika, organizacije rada i strukovne izobrazbe zatvorenika, zdravstvene zaštite osoba lišenih slobode, vođenja propisanih evidencija, kadrovskih i financijsko-knjigovodstvenih poslova i ostalih poslova koji omogućuju upravljanje i rad zatvora, izvan sjedišta Ministarstva pravosuđa i uprave. Za izvršavanje navedenih poslova ustrojeni su: Zatvor u Bjelovaru, Zatvor u Dubrovniku, Zatvor u Gospiću, Zatvor u Karlovcu, Zatvor u Osijeku, Zatvor u Požegi, Zatvor u Puli-Pola, Zatvor u Rijeci, Zatvor u Sisku, Zatvor u Splitu, Zatvor u Šibeniku, Zatvor u Varaždinu, Zatvor u Zadru i Zatvor u Zagrebu.⁹

Zatvor u Splitu, poznatiji i pod nekadašnjim nazivom Okružni zatvor Split, sagrađen je 1985. godine. Danas je službeno ustrojen za izvršavanje zatvorskih kazni uz trinaest drugih zatvora u Hrvatskoj. Zajedno sa Zatvorom u Zagrebu spada u kategoriju modernijih istražnih zatvora i zatvora za izvršavanje kratkotrajne zatvorske kazne u nas. Zatvor je ustrojen od sljedećih jedinica: odjel tretmana, odjel upravnih poslova, odjel osiguranja, odjel zdravstvene zaštite zatvorenika i odjel financijsko-knjigovodstvenih poslova. U njemu se nalaze zatvorenici na izvršavanju kratkih zatvorskih kazni, kažnjenici (osobe kojima je u prekršajnom postupku izrečena kazna zatvora ili je novčana kazna zamijenjena kaznom zatvora) i istražni zatvorenici (osobe kojima je odlukom suda određen istražni zatvor i nalaze se na izvršavanju istražnog zatvora). Uz Splitsko-kaštelanski zaljev „zatvorske sobe pune“ i druge županije koje premještaju svoje zatvorenike u strože uvjete, a trenutačno su ovdje smještene i osobe lišene slobode iz područja pogođenih potresom.

⁹ Ministarstvo pravosuđa i uprave; Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora, odgojnih zavoda i centara za 2021. godinu

Tjedni raspored obuhvaća raznolike aktivnosti te opcije unutar samog zatvora gdje se dinamika razlikuje za svakog zatvorenika ovisno o njegovoj ocjeni uspješnosti. Osobe lišene slobode na raspolaganju imaju radne aktivnosti u skladištu, kuhinji, mogu čistiti po odjelima, ako žele, te udovoljavaju uvjetima za rad. Isključeni su onda kada na supstitucijskoj terapiji. Glede aktivnosti slobodnog vremena, u tu svrhu mogu koristiti zajedničke prostorije (TV, šah i sl.) i knjižnicu. Naravno, imaju pravo primanja posjeta i pravo vjeroispovijesti i razgovora s ovlaštenim vjerskim predstavnikom, te u tu svrhu postoji i kapelica. Potrebe i struktura „stanovnika“ zatvora u Splitu je promjenjiva i postavlja se pitanje na koji će način ova penalna ustanova, primarno sagrađena u svrhu istražnog zatvora, udovoljiti suvremenim zahtjevima penološke prakse, a koja se sve više na njega oslanja u svrhu izvršavanja kratkih kazni zatvora.

4. METODOLOŠKI TEMELJI ISTRAŽIVANJA

4.1. CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog istraživanja je steći uvid u stajališta odnosno mišljenja službenih djelatnika Zatvora u Splitu glede tijeka i uspješnosti penološkog tretmana i uvjeta u kojima se izdržava kratka kazna zatvora.

4.2. UZORAK ISPITANIKA

Uzorak ispitanika čine tri zatvorska službenika u Odjelu tretmana, dva službenika Odjela osiguranja, dva službenika Odjela za rad i strukovno obrazovanje („strukovni učitelji“), te jedan službenik Odjela zdravstvene zaštite (medicinski tehničar).

4.3. NAČIN PROVEDBE, OBRADJE PODATAKA TE INSTRUMENTARIJ

Tijekom mjeseca svibnja 2023. godine provedeno je istraživanje u kojem se ispitalo mišljenje djelatnika penalne ustanove o karakteristikama zatvorenika, uvjetima rada, tijeku tretmana, procjeni rizika i učinkovitosti penološkog tretmana. Istraživanje se izvršilo polustrukturiranim intervjuom (u Privitku), te je primijenjena kvalitativna analiza prikupljenih podataka.¹⁰

¹⁰ Za prijedlog teza diplomskoga rada pozitivno mišljenje dalo je Etičko povjerenstvo Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (Klasa: 602-25/23-0/7, Ur. broj: 251-74/23-02-7/2, u Zagrebu, 17. travnja 2023. godine).

5. REZULTATI I DISKUSIJA REZULTATA

U sljedećim tablicama su sustavno prezentirani odgovori sudionika u istraživanju prema ključnim riječima i njihovim kratkim objašnjenjima.

Tablica 1 Karakteristike kratkih zatvorskih kazni (Zatvor u Splitu)
Službenici odjela:

Tretman	Osiguranje	Rad i strukovno obrazovanje	Zdravstvena zaštita
<p>-prvoosuđeni – uspješniji tijekom tretmana</p> <p>-pozitivni učinci „šok-terapije“ na počinitelje kaznenih djela u svezi s drogom, obiteljsko nasilje, neplaćanje alimentacije</p> <p>-recidivisti - izuzetno neuspješan učinak tretmana (privikavanje na zatvor, učestalo se vraćaju)</p> <p>-nemogućnost provođenja posebnih programa i drugih aktivnosti</p> <p>-kazne do šest mjeseci neučinkovitije u odnosu na dulje sankcije; pozitivna karakteristika je zadržavane posla</p> <p>-kazne do osam mjeseci prepoznatljive po podizanju ocjene uspješnosti prije vremena</p> <p>-,,kriminalna infekcija“</p>	<p>-istražni zatvorenici opterećuju kadrovske resurse, remete izvršavanje tretmanskih programa</p> <p>-nedovoljno tretmanskih sadržaja odnosno programa</p> <p>-stresna, pogotovo za prvoosuđene</p> <p>-prometni počinitelji – češće se ostvaruje svrha kažnjavanja</p>	<p>-nedostatak konkretnog radnog osposobljavanja</p> <p>-kazne do šest mjeseci – fokusirani na vanjski život, lošije rade</p> <p>-kazne duže od šest mjeseci – bolje prilagođeni</p>	<p>-,,kriminalna infekcija“</p>

Tablica 2 Uloga penalne ustanove u podupiranju učinkovitijeg penološkog tretmana (zatvor u Splitu)
Službenici odjela:

Tretman	Osiguranje	Rad i strukovno obrazovanje	Zdravstvena zaštita
<p>-osigurati vrijeme i prostor za provođenje tretmanskih aktivnosti i programa (aktivnosti slobodnog vremena, rada zatvorenika i izvršavanje posebnih programa)</p> <p>-zaposliti više stručnih djelatnika</p> <p>-stabilnija zatvorska uprava u smislu kadrovskih rješenja</p> <p>-osigurati više edukacija za zaposlenike</p> <p>-osiguranje instrumentarija za detekciju i rehabilitaciju</p>	<p>-osigurati prostorne uvjete za uspješnije izvršavanje zatvorske kazne</p>	<p>-standardizirati raspored aktivnosti radi uspješnijeg radnog osposobljavanja</p>	<p>-redovitiji kontakt s liječnikom</p>

Tablica 3 Poteškoće na konkretnom radnom mjestu u penalnoj ustanovi (Zatvor u Splitu)
Službenici odjela:

Tretman	Osiguranje	Rad i strukovno obrazovanje	Zdravstvena zaštita
<p>-loše stanje zgrade, loša infrastruktura</p> <p>-arhitektonska neprilagođenost</p> <p>-pre mali broj stručnih službenika (naročito osiguranja i tretmana)</p> <p>-deprivacija sigurnosti zbog nedostatka službenika osiguranja</p> <p>-neadekvatno prostorno rješenje sobe za intervju</p> <p>-neadekvatni prostor za posebne programe tretmana</p> <p>-nedostatak vremenskih termina za provođenje slobodnih aktivnosti</p> <p>-loši međuljudski odnosi (postojanje klanova)</p> <p>-nedovoljna suradnja između službenika različitih odjela</p> <p>-nezadovoljstvo radom službenika odjela osiguranja</p> <p>-nedovoljno izdvojenih sredstava iz državnog proračuna u odnosu na</p>	<p>-loši međuljudski odnosi</p> <p>-nedovoljna suradnja među službenicima različitih odjela</p> <p>-loše stanje zgrade</p>	<p>-otežani kontakti s dobavljačima (nedostatak vanjske telefonske linije, mobiteli su zabranjeni)</p> <p>-poveća zahtjevnost zatvorenika (pozivanje na prava)</p>	<p>-nedovoljan broj službenika odjela osiguranja</p> <p>-prenapučenost (naročito istražnim zatvorenicima)</p> <p>-zloupotreba terapije od strane zatvorenika (neuzimanje i trgovanje istom)</p> <p>-nedovoljna suradnja među službenicima različitih odjela</p>

kaznene zavode u kojima se izvršavaju duže kazne zatvora			
--	--	--	--

Tablica 4 Povoljne karakteristike na konkretnom radnom mjestu u penalnoj ustanovi (Zatvoru u Splitu)
Službenici odjela:

Tretman	Osiguranje	Rad i strukovno obrazovanje	Zdravstvena zaštita
<ul style="list-style-type: none"> -mogućnost kontinuiteta u radu sa zatvorenicima -dobri međuljudski odnosi -dobra komunikacija među odjelima -kvalitetno rješavanje incidentnih situacija -međusobna podrška zatvorenika za vrijeme rada -zatvorenici se ne iscrpljuju u radu 	<ul style="list-style-type: none"> -egzistencijalna sigurnost radnoga mjesta (redovita primanja i beneficirani radni staž) 	<ul style="list-style-type: none"> -interesantan posao 	<ul style="list-style-type: none"> -osjećaj sigurnosti -dobri međuljudski odnosi među službenicima odjela zdravstvene zaštite -dobri odnosi sa zatvorenicima

Tablica 5 Planirane inovacije u aktivnostima na konkretnom radnom mjestu u penalnoj ustanovi (Zatvor u Splitu)

Službenici odjela:

Tretman	Osiguranje	Rad i strukovno obrazovanje	Zdravstvena zaštita
<p>-uvođenje edukacije za provođenje grupnog rada</p> <p>-uvođenje glazbene sekcije</p> <p>-organiziranje duhovne obnove</p> <p>-aktivirati vlastita sredstva ili sredstva nevladinog sektora u svrhu poboljšanja prostora za tretman</p>		<p>-aktivirati se u suradnji sa zatvorenicima u postavljanju parketa</p>	

Tablica 6 Potrebne promjene u svrhu uspješnijeg provođenja penološkog tretmana (Zatvor u Splitu)

Službenici odjela:

Tretman	Osiguranje	Rad i strukovno obrazovanje	Zdravstvena zaštita
<p>-povećanje broja stručnih službenika u odjelu tretmana</p> <p>-povećanje broja stručnih službenika u odjelu osiguranja</p> <p>-poboljšati infrastrukturu</p> <p>-smanjivanje administracije (poglavito dokumenata Središnjeg ureda)</p> <p>-osigurati prostorne, vremenske i kadrovske resurse</p> <p>-edukacija službenika</p>	<p>- povećanje broja stručnih službenika u odjelu osiguranja</p> <p>-smanjiti broj istražnih zatvorenika (efikasnijim pravosuđem)</p> <p>-bolji materijalni uvjeti</p>	<p>-uređenje kantine (u svrhu odvijanja kupnje „uživo“, a ne po narudžbi uz dostavu)</p> <p>-nabavka digitalnog aparata za račune</p> <p>-uvođenje dodatnog radnog osposobljavanja za zatvorenike</p>	<p>- povećanje broja stručnih službenika u odjelu osiguranja</p> <p>-osvijestiti timski rad</p>

Tablica 7 Zatvorenici s kojima je „lakše“ raditi (u Zatvoru u Splitu)
Službenici odjela:

Tretman	Osiguranje	Rad i strukovno obrazovanje	Zdravstvena zaštita
<p>-multirecidivisti (prilagođeni zatvorskom sustavu)</p> <p>-počinitelji krvnih delikata (u slučajevima odsustva psihopatologije)</p> <p>-prometni delinkventi i počinitelji kaznenih djela krađe</p> <p>-zatvorenici s povoljnijom strukturom osobnosti i socijalnom okolinom (neovisno o vrsti kaznenog djela)</p>	<p>-zatvorenici s povoljnom socijalnom okolinom</p> <p>-osuđeni za teža kaznena djela</p> <p>-multirecidivisti (prilagođeni zatvorskom sustavu)</p>	<p>-zatvorenici kojima je odobren rad u zatvoru</p> <p>-zatvorenici s radnim iskustvom</p> <p>-recidivisti</p> <p>-zatvorenici tjelesno radno sposobni (za teži fizički rad)</p>	<p>-zatvorenici koji nisu ovisni</p> <p>-zatvorenici koji nisu bolesni</p> <p>-zatvorenici starije životne dobi</p> <p>-zatvorenici osuđeni na duže kazne</p>

Tablica 8 Zatvorenici s kojima je „teže“ raditi
Službenici odjela:

Tretman	Osiguranje	Rad i strukovno obrazovanje	Zdravstvena zaštita
<p>-(multi)recidivisti</p> <p>-pripadnici zločinačkih skupina</p> <p>-zatvorenici s organskim oštećenjima (ne reagiraju na tretman – manjak kapaciteta)</p> <p>-nezavisno o vrsti kaznenog djela, već o strukturi osobnosti i socijalnoj okolini i obitelji</p>	<p>-ovisnici o opijatima</p> <p>-kaznena djela u svezi s drogom</p> <p>-promiskuitetne zatvorenice</p> <p>-prvoosuđeni</p> <p>-zatvorenici mlađe životne dobi</p> <p>-zatvorenici osuđeni za kaznena djela krađe i kaznena djela u svezi s drogom</p>	<p>-ovisnici o opijatima</p> <p>-zatvorenici bez radnih navika</p>	<p>-prvoosuđeni</p> <p>-zatvorenici mlađe životne dobi</p>

Tablica 9 Subjekti s mogućnošću artikulacije poboljšanja tijekom penološkog tretmana (Zatvor u Splitu)
Službenici odjela:

Tretman	Osiguranje	Rad i strukovno obrazovanje	Zdravstvena zaštita
-zakonodavac -Ministarstvo financija -tim tretmanske skupine -Uprava za zatvorski sustav -skeptičnost prema nevladinom sektoru (udrugama)	-Vlada -Uprava za zatvorski sustav -upravitelj -voditelj odjela osiguranja	-Uprava za zatvorski sustav	-uprava zatvora

Tablica 10 Socijalni akterima s kojima je ostvarena suradnja (Zatvor u Splitu)
Službenici odjela:

Tretman	Osiguranje	Rad i strukovno obrazovanje	Zdravstvena zaštita
-Ured za probaciju -sud -Centar za socijalnu skrb -Crkva -Caritas -nevladin sektor -Zavod za zapošljavanje -ANST1700 (udruga za rad s ovisnicima) -Liga za prevenciju ovisnosti -udruga za izradbu keramičkih predmeta	-skepsa prema nevladinom sektoru	-Ured za probaciju -likovne radionice -dobavljači za kantinu	-Zavod za javno zdravstvo -udruga Hepatos -skeptični prema volonterskim udrugama

Tablica 11 Socijalni akteri s kojima bi trebalo uspostaviti suradnju (Zatvor u Splitu)
Službenici odjela:

Tretman	Osiguranje	Rad i strukovno obrazovanje	Zdravstvena zaštita
<p>-poslodavci koji nude mogućnost nastavka rada na slobodi</p> <p>-pospješene suradnje s Uredom za probaciju i Centrom za socijalnu skrb</p>	-ni s kim		

Tablica 12 Djelatnosti procijenjene kao naročito uspješne u penološkom tretmanu (Zatvor u Splitu)
Službenici odjela:

Tretman	Osiguranje	Rad i strukovno obrazovanje	Zdravstvena zaštita
<p>-posebni programi (Talk)</p> <p>-individualizirani programi</p> <p>-organizirano provođenje slobodnog vremena</p> <p>-rad u zatvoru</p>	-djelatnosti koje provode stručni djelatnici ženskog spola (medicina i tretman)	-rad u zatvoru	<p>-neformalnija komunikacija sa zatvorenicama (oslovljavanje zatvorenika imenom)</p> <p>-brže zakazivanje i vršenje specijalističkih pregleda u odnosu na izvanzatvorsku populaciju</p> <p>-dostupniji zatvorski liječnik opće prakse</p>

Tablica 13 Djelatnosti procijenjene kao naročito neuspješne u penološkom tretmanu (Zatvor u Splitu)
Službenici odjela:

Tretman	Osiguranje	Rad i strukovno obrazovanje	Zdravstvena zaštita
-rad u zatvoru -stegovne mjere (pretjerana represivnost) -aktivnosti slobodnog vremena	-interakcije među zatvorenicima nevezane uz rad („kriminalno umrežavanje“)		-financijski trošak za strane državljane (jednako tretiranje stranih i domaćih državljana) -nedjelotvorna podjela terapije -suviše administrativnog posla

Tablica 14 Zadovoljstvo dostupnošću resursa, instrumenata te uvjeta za provođenje aktivnosti penološkog tretmana (npr. arhitektura ustanove, prostor, instrumentarij, alati, edukacije i sl.) (Zatvor u Splitu)
Službenici odjela:

Tretman	Osiguranje	Rad i strukovno obrazovanje	Zdravstvena zaštita
-edukacije		-uzgoj povrća (uzgoj za ishranu zatvorenika)	-pravodobna opskrba lijekova

Tablica 15 Nezadovoljstvo dostupnošću resursa, instrumenata te uvjeta za provođenje aktivnosti penološkog tretmana (npr. arhitektura ustanove, prostor, instrumentarij, alati, edukacije i sl.) (Zatvor u Splitu)
Službenici odjela:

Tretman	Osiguranje	Rad i strukovno obrazovanje	Zdravstvena zaštita
-instrumentarij (instrumenti procjene rizika i recidiva)	-kadrovski deficit -službena vozila	-neadekvatni arhitektonski uvjeti	-nedostatak medicinske opreme
-ZPIS (digitalni sustav za pohranu svih podataka o zatvorenicima kojeg koriste zatvori i probacija)	-neadekvatan prilaz zatvoru	-nedostatak zatvorene radione za rad sa strojevima	-nedostaje CT skener
-arhitektura (azbestne ploče; neadekvatan vanjski zid zatvora)	-neadekvatan prostor za šetnju	-nedostatak alata za rad na otvorenom (kosilice, alati za uzgajanje voća i povrća)	-nedostatak računalne opreme (računalo, printer)
-neadekvatna infrastruktura	-neadekvatan prostor za slobodne aktivnosti	-nedostatak prostora za dućan	
-prenapučenost zatvora istražnim zatvorenicima	-neadekvatni arhitektonski uvjeti	-neadekvatno skladište	
-sobe za razgovor (neprimjerene, rijetko dostupne)	-neadekvatna infrastruktura	-nedostatak kolica za dostavu	
	-nedovoljna edukacija za službenike Odjela osiguranja	-nedostatak hladnjaka i hladnjača	
		-nedostatak digitalne vage	
		-nedostatak strojeva	

Tablica 16 Ideje za razvoj ustanove u budućnosti (Zatvor u Splitu)
Službenici odjela:

Tretman	Osiguranje	Rad i strukovno obrazovanje	Zdravstvena zaštita
-više adekvatnog prostora	-proširenje šetnice	-hladnjak za zatvorenike	-proširenje kapaciteta zatvora
-educirani službenici	-humaniji uvjeti za istražne zatvorenike	-rasterećenje glavnog ulaza	-izgradnja nove kaznionice (rasterećenje od istražnih zatvorenika)
-više materijalnih sredstava	-izgradnja nove kaznionice	-osobni dolazak zatvorenik po robu	
-više alata	-implementiranje politika uspješnih penalnih sustava	-bolja pristupačnost radnom mjestu	
-rasterećenje od istražnih zatvorenika (izgradnja dodatne kaznionice)	-administrativno rasterećenje službenika		
-više stručnih djelatnika	-povećanje plaće		
-uređenje vrta i polja oko zatvora	-više stručnih djelatnika		
-organiziranje rada na otvorenom (poljoprivredne djelatnosti)	-		
-otvaranje kafića i restorana			
-školovani kuhari			
-smanjivane administracije			
-poboljšanje infrastrukture			

Uvidom u sustavno prezentirane rezultate uočava se da je prepoznata razlika između prvoosuđenih zatvorenika i (multi)recidivista (Tablica 1. i Tablica 8.). Prvoosuđene osobe, prema mišljenju stručnih djelatnika Odjela tretmana i Odjela osiguranja, imaju povoljniji tijek izvršavanja kazne te su općenito percipirani kao uspješniji, iako u određenim poteškoćama vezanima uz stres (Odjeli osiguranja i zdravstvene zaštite).

Primjer citata:

„Kod kratke kazne više je stresa, kod duge se navikne, pogotovo prvopočiniteljima koji ulaze, to je najstresnije, bez iskustva u zatvoru. Teže priznaju kazneno djelo, nisu na čisto s tim. Pogotovo prometni počinitelji. Kod njih kazna ostavlja traga i rjeđe se vraćaju, pod uvjetom da su nekriminalizirani. Po meni je to kazna do šest mjeseci.“

Većina zatvorskih službenika tretmana, osiguranja i strukovnog obrazovanja zatvorenika smatra da je s povratnicima relativno lakše raditi.

Primjeri citata:

„Kratke kazne, kod njih je samo prvo ili drugo izvršavanje prijemčivo na tretman, rehabilitaciju, popravak. Sva sljedeća izuzetno nekorisna, kod prvih imamo tu šok promjenu koja vuče druge pozitivne promjene, kod ostalih smanjena osjetljivost na zatvor i kada se priviknu – gotovo je.“

„Dosta prvopočinitelja je tu zbog droge i obiteljskog nasilja, uzgajanja marihuane, neplaćanja alimentacije, osuđenih na šest mjeseci, bez postupka u tijeku, na njih kratka kazna utječe, šokirani su, teško se snalaze, ne žele se vratiti. Vjeruje se u odvrćajući učinak. Recidivisti bolje plivaju, lakše se snalaze, ali im je teren poznatiji i lakše im se vratiti.“

Glede vrste kaznenoga djela, ističu se negativna iskustva stručnih djelatnika kada su u pitanju zatvorenici osuđeni na kratku kaznu zatvoru za delikte u svezi s drogom odnosno ovisnici o opijatima (Tablica 1. i Tablica 8.).

Primjeri citata:

„Kriminalna infekcija kod prvoosuđenih, skloniji su činjenju kaznenih djela, ali nisu zaglibili još, a to se promjeni dolaskom u zatvor te povezivanjem s drugima iz kriminalnog miljea. Naknadno ih vidamo sa sve težim djelima... primjer, žena je ušla u kriminalni milje dilanja i ni na kraj pameti mi nije bilo da će ona doći u kombinaciju s propalim ovisnikom dilerom i završila u zatvoru. Pisma si piše s dva druga dilera i krenula tim mračnim putem.“

„Teže je raditi svakako kada su u igri zatvorenici s kaznenim djelom vezanim uz opijate.“

Prometne delinkvente stručni djelatnici Odjela tretmana procjenjuju relativno uspješnijima tijekom izvršavanja kazne, a što je u krajnjoj liniji sukladno rezultatima dosadašnjih, sličnih istraživanja (Tablica 1. i Tablica 7.); (Poglavlje br. 2).

Službenici u Odjelima osiguranja i zdravstva slažu se kako je teže raditi sa zatvorenicima mlađe životne dobe, a sa starijima imaju manje problema u radu (Tablica 7. i Tablica 8.).

Primjer citata:

„Teže je s mlađima, hoće se dokazati, kao i oni koji su ovdje prvi put.“

Većina ispitanika svih Odjela ističe značajan manjak djelatnika, poglavito Odjela osiguranja, a potom Odjela tretmana (Tablica 3., Tablica 6. i Tablica 16.).

Primjer citata:

„Manjak službenika pravosudne policije, bez njih ne možemo doći do zatvorenika, ni vrata otvoriti i zatvoriti, osjećaj nesigurnosti time posljedično.“

„Treba povećati broj službenika u osiguranju. Povećava se opseg posla, ne možemo ga popratiti.“

Gotovi svi zaposlenici penalne ustanove ističu prenapučenost koja se vezuje uz problem velikog broja istražnih zatvorenika koji opterećuju funkcioniranje izvršavanja kratke kazne zatvora (Tablica 1., Tablica 3., Tablica 6., Tablica 15. i Tablica 16.).

Primjer citata:

„Prenapučenost zatvora istražnim zatvorenicima koji zauzimaju većinu mjesta institucije“

„U zatvoru u Splitu prva asocijacija na izvršavanje kazne zatvora jest smanjena kvaliteta penološkog tretmana zbog velikog broja istražnih zatvorenika kojima se podređuje dnevni ritam čitave institucije.“

S tim u svezi valja spomenuti i činjenicu da je zatvor inicijalno sagrađen kao istražni zatvor i da, prema mišljenju djelatnika ustanove, više ne zadovoljava potrebe populacije lišene slobode koje su na izvršavanju kratke zatvorske kazne.

„U Splitu je zatvor zamišljen kao istražni i samim time je to drukčija razina izdržavanja kazne, one kratke koja odgovara vremenu koji i sami istražni zatvorenici provedu u zatvoru.“

Glede ostvarene suradnje sa socijalnim akterima izvan Zatvora u Splitu može se iskazati zadovoljstvo raznovrsnošću suradnje (ANST 1700, Liga za prevenciju ovisnosti, Hepatos, Caritas, likovne radionice, Crkva; duhovna obnova) (Tablica 10.). Međutim, također se može zamijetiti da nema suradnje s klubovima liječenih alkoholičara što bi, vjerojatno, bilo poželjno jer se, s obzirom na kratkoću trajanja sankcije s ovisnicima, generalno, ne može ozbiljnije raditi unutar institucije, već ih je poželjno po isteku kazne potaknuti i uključiti u liječenje od ovisnosti.

Primjeri citata:

„Udruge s raznim programima, iskustvo s izradom predmeta od keramike jedne udruge koja je dolazila, ostajanje u odnosu sa zatvorenima i daljnja suradnja (Udruga ANST1700, Liga za prevenciju ovisnosti), eventualna suradnja s određenom firmom za vrijeme trajanja kazne te nastavak suradnje po izlasku iz zatvora.“

„Udruga Hepatos, izliječe se njih četiri do pet s hepatitisom godišnje.“

S Uredom za probaciju i Centrom za socijalnu skrb nešto je slabija komunikacija, a prema percepciji djelatnika tretmana, često je i jednosmjerna.

Primjer citata:

„Jednosmjerna komunikacija od zatvora prema probacijskom Uredu u Splitu. Suradnja s CZSS kod mišljenja o izvan zatvorskim pogodnostima, kod obiteljskog nasilja..“

Interesantno je da su službenici Odjela tretmana, osiguranja i zdravstvene zaštite zatvorenika skeptični prema udrugama odnosno volonterima koje provode aktivnosti u zatvoru. Njihovo učešće percipiraju, u konačnici, više štetno no korisno (Tablica 9. i Tablica 10.).

Primjer citata:

„Skeptična sam po pitanju udruga jer zna biti dosta štete kod nepripremljenih i nespecijaliziranih osoba i udruga jer je filter ministarstva ne najbolji, svakome se dopusti kontakt sa zatvorenima.“

„Od volontera nema koristi. Nema tu vremena, prostora, mjesta, needucirani su za rad.“

„Zatvorenici se u međuvremenu na njih naviknu, ovi ne dođu, oni se razočaraju i problem. Da je riječ o trajnoj pomoći i suradnji – da. Ovako, ne.“

Sudionici u istraživanju relativno su zadovoljni individualiziranim i grupnim tretmanom, slobodnim aktivnostima te radom zatvorenika, a izrazito nezadovoljni suvišnim administrativnim opterećenjem (Tablica 3., Tablica 13. i Tablica 16.).

Primjer citata:

„Puno je administrativnog posla u zatvoru, treba smanjiti tu papirologiju.“

„Smanjiti papirologiju i vođenje administracije od tretmanaca, trošenje resursa da upisuje netko tko može obavljati zahtjevnije i korisnije poslove individualnog ili grupnog rada, ali eto, mora se baviti papirima. Matica sama ne stiže.“

Također, iskazano je naročito nezadovoljstvo vezano uz uvjete izvršavanja kazne, kako arhitektonske tako infrastrukturne, ali i one organizacijske (međusobno interferiranje različitih aktivnosti u iste termine odvijanja) (Tablica 12. i Tablica 13.).

Primjer citata:

„Riječ je o manjku uvjeta rada, arhitektonskoj neprilagođenosti, malom broju službenika, limitirano trajanje kazne pa se ne stigne postići efekt završenog posebnog programa, takozvani protočni bojler, prije je vani nego što ga smjestiš i započneš išta.“

„...soba za intervju, prostor...razgovori se ponekad odvijaju na hodnicima dok drugi zatvorenici prolaze.“

„Slobodno vrijeme neadekvatno, nekvalitetno provedeno, fali sadržaja, loše organizirano zbog prostorne i vremenske limitiranosti.“

Gotovo svi stručni djelatnici navode nezadovoljstvo infrastrukturom te ističu želju za izgradnjom nove zgrade, a najčešće je nezadovoljstvo oko opterećivanja kapaciteta ove institucije istražnim zatvorenicima (Tablica 15. i Tablica 16.).

Primjer citata:

„Proširiti kapacitet zatvora. Otvoriti kaznionicu u blizini, ovdje ostaviti samo istražni zatvor.“

Također, gotovo svi sudionici istraživanja ističu nedostatak materijalnih resursa (sredstava za rad; npr. zatvorena radiona, klima, digitalna vaga, hladnjaci, alat za rad, skener, kompjuter, printer i dr.) (Tablica 3. Tablica 5. Tablica 16.).

Primjer citata:

„Da dobijemo alate...strojevi za rad i alat nam treba.“

„Više prostora, adekvatnog, naravno. Ne možemo biti visoko zadovoljni, a materijalni nam uvjeti nula. U tretmanu imamo motivaciju i čekamo pomoć od gore da alatima i resursima konačno pomognemo korisnicima.“

Mišljenje je autora kako bi nabavci navedenih sredstava za rad trebalo udovoljiti jer ne iziskuju pretjerano visoke financijske troškove kao što bi bio slučaj s eventualnom izgradnjom nove kaznionice.

Može se konstatirati da specifične potrebe i nezadovoljstva stručni djelatnici iskazuju u skladu s potrebama na radnome mjestu i da njihovu percepciju determinira konkretna uloga u penalnoj ustanovi. Nastavno na to, mogu se analizirati i doživljaji međuljudskih odnosa u ustanovi, kao i odnosi između stručnih djelatnika koji pripadaju različitim odjelima, a koji su procijenjeni dvojako (kao dobri ili kao loši) (Tablica 3.).

U svezi s pozicijom u penološkom tretmanu, ne začuđuje da inicijativu u inovacijama iskazuju većinom službenici Odjela za tretman (Tablica 5.).

6. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Problemi i poteškoće penološke prakse zahtijevaju stalni i kontinuirani angažman penologije kao znanosti u smislu traganja za novim teorijskim, stručnim i znanstvenim spoznajama, koje bi unaprijedile i usavršile izvršavanje kazni zatvora, općenito, pa tako i provođenje kratkih zatvorskih kazni koje su za potrebe ovoga istraživanja definirane do dvije godine (iako su ih stručni djelatnici, s aspekta tijeka i uspješnosti penološkog tretmana, prema rezultatima istraživanja vremenski diferencirali – kao one do šest mjeseci i od šest mjeseci do dvije godine). U pravu je i Brinc (1986; prema Mlinarić 1996) kada navodi da, ma kako dobri bili, pravni propisi ne mogu nadomjestiti primjerena praktična rješenja.

Zatvor u Splitu, očito je iz rezultata provedenog istraživanja, „dijeli sudbinu“ većine penalnih ustanova u kojima se izvršava kratka zatvorska kazna, prije svega, što se tiče karakteristika tijeka tretmana pojedinih kategorija osuđenih osoba, a prema percepciji službenika u tretmanu (prvoosuđeni, (multi)recidivisti, prometni delinkventi, mlađi/stariji zatvorenici i ovisnici). Međutim, specifičnost ove penalne institucije jest njena prenapučenost istražnim zatvorenicima koja, posljedično, utječe na tijek tretmana osuđenih osoba na kratke kazne zatvora. Također, radi se i o arhitektonskim značajkama koje se manifestiraju u prostornoj insuficijenciji. U kontekstu navedenoga može se promatrati većina poteškoća i/ili nezadovoljstva koje iskazuju sudionici istraživanja. Ohrabruje, ipak, njihova inicijativa, zainteresiranost za rad, motiviranost, utemeljena kritičnost, inovativnost, a što se, uostalom, iskazalo i u suradnji u provedbi znanstvenog istraživanja, te se aplikativna vrijednost dobivenih rezultata očituje u utemeljenim i vrlo konkretnim primjedbama sudionika.

Daljnja znanstvena istraživanja kratkih zatvorskih kazni moraju biti u fokusu interesa penologa jer, bez obzira na pozitivnu zakonodavnu regulativu u nas (iznimnost izricanja kratkih kazni zatvora), one su još uvijek pri vrhu po učestalosti, što pokazuje sudska praksa, a bez obzira na zakonsko utemeljenje i provedbu alternativnih sankcija. Istina, u pravu su Mlinarić i Žakman-Ban (1996) kada ističu kako kratke zatvorske kazne imaju svoje mjesto u kaznenom sustavu i nije ih moguće u potpunosti eliminirati. Međutim, kaznena politika u RH, a i u susjednim državama (Slovenija i Srbija) pokazuje kako sudci ne prepoznaju sve mogućnosti izvan institucionalnih sankcija kada su u pitanju lakša kaznena djela, bez obzira na sve izazove s kojima se susreću stručnjaci tijekom provođenja kratkih zatvorskih kazni i njihovoj relativnoj neučinkovitosti.

Valjalo bi usmjeriti daljnja znanstvena i stručna istraživanja prema traženju uzroka takve kaznene politike.

Glede službenika penalne institucije, valja citirati Žakman-Ban (1995:82), koja ističe: „potrebitost kontinuiranog osposobljavanja stručnih djelatnika tijekom rada u penološkom tretmanu, selekciju prilikom prijama, ali i potrebitost provođenja optimalnih programa za očuvanje njihova tjelesnoga i psihičkog integriteta“, dok provođenje penološkog tretmana pri izvršavanju kratke kazne zatvora valja dobro osmisliti i primjereno isplanirati, što je, naravno, nemoguće bez znanstvenih istraživanja i evaluacije njihova tijeka i učinkovitosti.

Što se tiče problema provođenja alternativnih sankcija, čini se, s obzirom na kaznenu politiku u našoj državi, da bi rješenje problema trebalo tražiti u „optimalnoj suradnji i koordinaciji zakonodavca, praktičara i znanstvenih djelatnika, te institucija koje se u najširem smislu bave pitanjima preveniranja i suzbijanja kriminaliteta“ (Žakman-Ban, Mikšaj-Todorović i Romić, 1994). Dakle, ova se suradnja i danas objektivno može procijeniti nezadovoljavajućom (Mikšaj-Todorović, 2023).

Međutim, pravna i penološka znanost u suglasju su glede zaključka da je za svaku uspješnu politiku suzbijanja kriminaliteta bolje da zakonodavac predvidi što širu lepezu kaznenih sankcija kako bi se, između ostaloga, omogućila u pravno određenim okvirima, što bolja sudska individualizacija, koja je, uz ostalo, i pretpostavka za učinkovitu individualizaciju penološkog tretmana. Iako je ispravno stajalište da kratke kazne zatvora valja, kada je to moguće, zamjenjivati tzv. alternativnim sankcijama, ne odriče se njihovo važno mjesto u kaznenoj politici, odnosno, penalnom sustavu, poglavito za određene kategorije počinitelja kaznenih djela, ali uz neprestano obogaćivanje tretmanskih sadržaja istih i unaprjeđivanje njihova izvršavanja.

LITERATURA

Armstrong, S., & Weaver, B. (2013). Persistent punishment: User view of short prison sentences. *The Howard Journal of Crime and Justice*, 52(3), 285-305.

Bačić, F. (1978). *Krivično pravo*. Informator.

Bennet, L. A., & Rudoff, A. (1960). Changes in the directions of hostility related to incarceration and treatment. *Journal of Consulting Psychology*, 24(5), 408-410.

Cvitanović, L. (1999). *Svrha kažnjavanja u suvremenom kaznenom pravu*. Hrvatsko udruženje za kaznene znanosti i praksu. Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske.

Erman, S. (2011). Il problema dell'esecuzione delle pene detentive breve durata e delle pene pecuniarie: il fallimento di un'esperimento. *Annales de la Faculté de Droit d'Istanbul*, 29(45), 273-282.

Gendreau, P., Gibson, M., Surridge, C. T., & Hugg, J. J. (1973). Self-esteem changes associated with six-month imprisonment.

Holland, T. R., Lowenfeld, J., & Wadsworth, H. M. (1975). MMPI indices in the discrimination of brain-damaged and schizophrenic groups. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 43(3), 426.

Horvatić, Ž., Derenčinović, D., & Cvitanović, L. (2017). *Kazneno pravo – opći dio 2. Kazneno djelo i kaznenopravne sankcije*. Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Ivičević Karas, E. (2022). *Penitencijarno pravo*. Biblioteka monografije. Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Jandrić Nišević, A. (2016). *Penološka rehabilitacija*. Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet.

Jovanić, G., Petrović, V., & Savić, A. (2017). Karakteristike osuđenih na kratke i duge kazne. *Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja*, XXXVI(3), 39-59.

Kanduč, Z. (1990). Kazna i rehabilitacija. *Penološke teme*, 5(1-2), 1-14.

Kokić Puce, Z., & Kovčo Vukadin, I. (2006). Izvršavanje alternativnih sankcija u Republici Hrvatskoj. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 13(2), 745-794.

Komentar kaznenog zakona i drugi izvori novoga hrvatskog kaznenog zakonodavstva / [autori] Turković, K... (i sur.); urednici Ksenija Turković i Aleksandar Maršavelski. *Narodne novine d.d.*, Zagreb, 2013.

Mejovšek, M. (1992). Povezanost kognitivnih i konativnih karakteristika osuđenih osoba i adaptacija na penološki tretman. *Penološke teme*, 7(1-2), 71-75.

Mejovšek, M. (1986). Kibernetički model penološkog tretmana. *Penološke teme*, 1(2-3), 145-152.

Mejovšek, M. (1989). Evaluacija institucionalnog penološkog tretmana. *Penološke teme*, 4(1-2), 1-9.

Mikšaj-Todorović, Lj., Luketić, I., Reicher, K., & Doležal, D. (2023). Exceptionality of imposing short-term prison sentences – intentions, principles and applicability results from a Croatian study. *ERFCON 10th International Conference: Research in Education and Rehabilitation Sciences*. Zagreb.

- Milošević, S. (2014). O povijesti, pravu, ideologiji i moralu. *Tokovi istorije*, 3/2013, 333-352.
- Mladenović-Kupčević R. (1981). *Osnovi penologije*. Svjetlost, Sarajevo.
- Mlinarić, R. (1996). Tijek i uspješnost tretmana osoba osuđenih na kratke kazne zatvora (magistarski rad). Sveučilište u Zagrebu, Fakultet za defektologiju.
- Mlinarić, R., & Žakman-Ban V. (1996). Kratke zatvorske kazne u hrvatskoj penološkoj praksi. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 3(2), 874-893.
- Moerings, M. (1978). De gevangenis uit, de maatschappij in. De gevangenisstraf en haar betekenis voor de sociale kontakten van ex-gedetineerden. Samson Uitg., Sociale en culturele reeks, Alphen a/d. Rijn.
- Novoselec, P. (2009). *Opći dio kaznenog prava* (3rd, izmijenjeno izdanje). Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet.
- Petrovec, D. (2015). Penologija (pp. 204-205). In M. Ambrož et al. (Eds.), *Kriminologija*. Ljubljana: GV Založba: Inštitut za kriminologiju pri Pravni fakulteti.
- Proceedings of the Canadian Congress of Criminology and Corrections, Ottawa, 81-89.
- Saje, M. (2010). *Kratke kazni zapora in njihove alternative* (diplomsko delo). Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede.
- Snacken, S. (1986). Les courtes peines de prison. *Deviance et societe*, 10(4), 363-387.
- Šeparović, Z. (1987). *Kriminologija i socijalna patologija*. Pravni fakultet u Zagrebu.
- Šeparović, Z. (1988). Alternative kazni zatvora. *Naša zakonitost*, 6, 693-707.
- Šeparović, Z. (2003). *Kazneno izvršno pravo i uvod u penologiju*. Pravni fakultet u Zagrebu.
- Tomašević, G. (1994). Reforma izvršnog kaznenog prava i sudski nadzor nad izvršenjem kazni zatvora – put prema zaštiti prava osuđenika. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 1, 179-190.
- Trebilcock, J. (2011). *No Winners: The reality of short-term prison sentences*. The Howard League for Penal Reform. London.
- Turković, K., & Maršavelski, A. (2010). *Nacrt posebnog dijela novog Kaznenog zakona – pregled pet glava*. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 17(2), 503-551.
- Zlatarić, B. (1960). II. Kongres za sprječavanje zločina i postupanje s prijestupnicima. *Naša zakonitost*, 11-12, 596.
- Zlatarić, B. (1977). *Krivično pravo, opći dio* (3rd ed.). Informator, Zagreb.
- Žakman-Ban, V. (1995). Upliv socijalno-gospodarskoga statusa osuđenika i vrste kaznenog djela u prilagodbe institucionalnomu penološkom tretmanu (disertacija). Sveučilište u Zagrebu, Fakultet za defektologiju, Zagreb.
- Žakman-Ban, V. (1996). Institucionalni penološki tretman i socijalno gospodarski status osuđenika kao jedna od njegovih determinanti. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 3(1), 23-83.
- Žakman-Ban, V., & Romić, P. (1995). Povrat počinitelja kaznenih djela, razbojstva i razbojničke krađe u relaciji s uspješnošću njihova institucionalnog penološkog tretmana. In

Institucionalni penološki tretman počinitelja kaznenih djela razbojstva i razbojničkih krađa (pp. 99-122). Fakultet za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu i Visoka policijska škola MUP-a RH.

Žakman-Ban, V., & Šućur, Z. (1999). Zaštitni nadzor uz uvjetnu osudu i rad za opće dobro na slobodi – zakonske i provedbene implikacije. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 6(2), 635-669.

Žakman-Ban, V., Novak, T., & Žunić, M. (2023). Short prison sentences – One prison case study. Paper presented at the ERFCOON 10th International Conference: Research in Education and Rehabilitation sciences, Zagreb.